

Menneskeretlig belysning af straffeloven § 132 a anvendelsesområde

-A Human rights analysis of the scope of the Danish Criminal Code § 132 a.

AALBORG UNIVERSITET

Af: Markos Ingversen

Forfatter: Markos Ingversen

Uddannelsesinstitution: Aalborg Universitet

Uddannelse: Jura 10. semester

Studienummer: 20175540

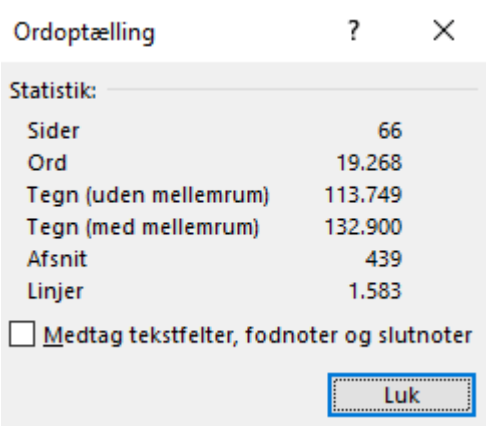
Eksamen: Kandidatafhandling

Vejleder: Lene Wachter Lentz

Retsområder: Strafferet og menneskeret

Dato: 19-05-2022

Antal sider: 55,40.

The image shows a screenshot of a word count dialog box titled "Ordoptælling". The dialog box has a title bar with a question mark and a close button. Below the title bar, there is a section labeled "Statistik:" followed by a table of statistics. At the bottom of the dialog box, there is a checkbox labeled "Medtag tekstfelter, fodnoter og slutnoter" and a button labeled "Luk".

Statistik:	
Sider	66
Ord	19.268
Tegn (uden mellemrum)	113.749
Tegn (med mellemrum)	132.900
Afsnit	439
Linjer	1.583

Medtag tekstfelter, fodnoter og slutnoter

Luk

Abstract

This thesis' aim is to determine the scope of the Danish Criminal Code § 132 a in the light of Article 10 in the European Convention on Human Rights (Article 10). The scope of the Danish Criminal Code § 132 a is very broad, including new association, assemblies of specific persons and utterances on a broad scale. According to the Criminal Code § 132 a paragraph 2 symbols should be understood broadly, including substitute symbols, number combinations, clothing, tattoos and even paper drawings.

A literal interpretation of the condition "The one, who participate in continuation" and "characteristics" in the Criminal Code § 132 a does not provide an immediate understanding of the scope of the provision. Therefore the thesis examines the legislator for the Criminal Code § 132 a, including circulars and guides.

The thesis also analyses three cases from the Danish High Court. The thesis will examine the High Court's interpretation of the Criminal Code § 132 a, including a description of the High Courts guidelines and points.

After the incorporation of The European Convention on Human Rights in Danish law the 29. April 1992, the convention constitutes applicable law. A Danish criminal code, which interferes with the freedom of expression must be interpreted in accordance with Article 10.

The thesis examines Article 10 and continually involves caselaw from The European Court of Human Right (the Court). The Court are empowered to give final ruling on whether a "restriction" is reconcilable with freedom of expression as protected by Article 10. Article 10 contains a fairness assessment cf. Article 10 paragraph 2. In this fairness assessment an interference in the freedom of expression must be prescribed by law, pursue legitimate purposes and be necessary in a democratic society.

The scope of the Criminal Code § 132 a will be interpreted in accordance with the fairness assessment cf. Article 10 paragraph 2.

To get a deeper understanding of the interpretation and conditions for the fairness assessment, this thesis will analyse the case VAJNAI v. HUNGARY. The case is about a Hungarian criminal code, which interferes with the freedom of expression by prohibiting the use of specific symbols in public.

The case VAJNAI v. HUNGARY will be used as comparison for the Criminal Code § 132 a, specific in relation to the case U.2021.4055.

The Danish High Court's interpretation of Article 10 does not seem to correlate with the Court's interpretation of Article 10. A general ban on the use of characteristics without a requirement to show fear is a violation of Article 10.

The scope of the Criminal Code § 132 a will probably be limited to situations where there is intent to show ownership, dominance or try to recruit new members. A general ban can lead to a chilling-effect on the freedom of expression and cause self-censorship in violation of Article 10 paragraph 2.

The broad and vague phrased conditions for the Criminal Code § 132 a evokes delimitation doubts, which can be decisive in a case submitted to the Court, regarding to the condition prescribed by law.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1: Introduktion	7
1.1 Struktur for afhandlingen:	7
1.2 Indledning	8
1.3 Problemformulering	9
1.4 Metode	9
1.4.1 Danske Retskilder	11
1.4.2 Menneskeretlige retskilder	14
1.5 Afgrænsning.....	16
1.5.1 Begrebsafklaringer	18
Kapitel 2. Analyse af straffelovens § 132 a.	18
2.1 Lovforslagets fremsættelse	18
2.1.1 Bærende hensyn	19
2.2 Straffeloven § 132 a.....	20
2.2.1 Ulovlige foreninger efter grundlovens § 78	21
2.2.2 Den, der deltager i videreførelsen	27
2.2.3 Forbud mod at besidde eller anvende en ulovlig forenings kendetegn	32
2.2.4 På offentligt sted, i kriminalforsorgens institutioner eller med forsæt til udbredelsen i en videre kreds	36
Kapitel 3. Domsanalyser	38
3.1 TFK.2020.90	38
3.1.1 Betingelsen "Den, der deltager i videreførelse"	38
3.1.2 Under et administrativt forbud.....	40
3.2 U.2020.1389	41
3.2.1 Betingelsen "på offentligt sted"	41
3.2.2 Foreningskendetegn i strid med stk. 2.....	42
3.3 U.2021.4055	43
3.3.1 Betingelsen "besidde eller anvende i kriminalforsorgens institutioner"	43
3.3.2 EMRK artikel 10, stk. 2	45
Kapitel 4. Analyse af EMRK artikel 10	48
4.1 EMRK artikel 10	48
4.1.1 Ytringsbegrebet	48
4.1.2 Indgrebsbegrebet	49
4.2 Stk. 2-prøvelsen	51
4.2.1 Indgrebet skal være foreskrevet ved lov	51
4.2.2 Varetagelsen af de opregnede hensyn i stk. 2.....	52

4.2.3. Nødvendigheds- og proportionalitetsvurdering	53
4.5 Domsanalyse af EMD	54
4.5.2 VAJNAI v. HUNGARY	54
4.5.2.1 Retlige problemstillinger	55
4.5.2.2 EMD's fortolkning af artikel 269/B i lyset af EMRK artikel 10, stk. 2	57
4.5.2.3 Afgørelsen	59
Kapitel 5. Fortolkning af straffeloven § 132 a i lyset af EMRK artikel 10.....	61
5.1 Stk. 2-prøvelsen	62
5.1.1 Foreskrevet ved lov	62
5.1.2 Legitime hensyn opregnet i EMRK artikel 10, stk. 2	63
5.1.3 Nødvendigheds- og proportionalitetsvurdering	64
5.2 VAJNAI v. HUNGARY i relation til U.2021.4055.	67
Kapitel 6. Konklusion.....	69
Kapitel 7. Retspolitiske overvejelser	72
Kapitel 8. Litteraturliste.....	74
8.1 Lovgivning	74
8.2 Lovforarbejder, høringssvar, cirkulære og vejledninger	74
8.3 1. og 3. lovbehandling af lovforslaget nr. L 208	75
8.4 Retspraksis.....	75
8.4.1 Afsagt af danske domstole:	75
8.4.2 Afsagt af EMD:.....	75
8.5 Litteratur	76
8.6 Hjemmesider	76
Kapitel 9. Bilag	77

Kapitel 1: Introduktion

1.1 Struktur for afhandlingen:

- Kapitel 1:** Afhandlingens indledning samt metodiske og afgrænsningsmæssige betragtninger.
- Kapitel 2:** En national strafferetlig analyse af straffeloven § 132 a, som danner grundlag for den overordnede besvarelse af afhandlingens problemformulering.
- Kapitel 3:** Domsanalyse af tre landsretsafgørelser, hvor de tiltalte bliver dømt for at overtræde straffeloven § 132 a.
- Kapitel 4:** En analyse af den materielle beskyttelse i EMRKS-artikel 10. Der søges at indkredse de retlige faktorer fra EMRK, herunder retskilder og retlige værdier, som har betydning for strafferetsbestemmelseres anvendelsesområde, for så vidt det angår forudgående indgreb i ytringsfriheden. Hertil vil der blive foretaget en domsanalyse af VAJNAI v. HUNGARY. I domsanalysen fokuseres der på EMD's fortolkning af en strafferetsbestemmelse, som bliver erklæret i strid med EMRK artikel 10.
- Kapitel 5:** Fortolkning af straffelovens § 132 a anvendelsesområde i lyset af den menneskeretlige beskyttelse i EMRK art. 10. Formålet er at fastlægge den samlede retsopfattelse for straffelovens § 132 a anvendelsesområde i henhold til EMRK artikel 10, herunder med inddragelse af EMD's fortolkning af de menneskeretlige implikationer.
- Kapitel 6:** Konklusion på afhandlingen.
- Kapitel 7:** Med afhandlingens oparbejdede viden søges der at afgive retspolitiske svar på, hvordan straffeloven § 132 a ønskværdigt bør være.
- Kapitel 8:** Litteraturliste
- Kapitel 9:** Bilagsliste

1.2 Indledning

I lyset af bandemiljøet og de markante eskaleringer af konflikterne i 2017, som medførte usikkerhed i det offentlige rum, herunder øgede skudepisoder og flere drab, anmoder den daværende justitsminister, Søren Pape Poulsen, om en vurdering fra Rigsadvokaten og Rigspolitiet om, hvorvidt der er grundlag for at indlede en sag til domstolene om opløsning af bandegruppen Loyal To Familia i medfør af GRL § 78.¹ Herefter rejser Rigsadvokaten en opløsnings sag mod LTF. Højesteret giver Rigsadvokaten medhold i, at LTF virker ved vold, og opløser foreningen ved dom den 9. januar 2021.²

Sideløbende med opløsnings sagen mod LTF fremsætter daværende justitsminister et høringsbrev vedrørende lovforslaget nr. L 208: "Lov om ændring af straffeloven og strafferetsplejen (Retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening)" til Folketinget. Justitsministerens overordnede ønske med lovforslaget nr. L 208 er at styrke indsatsen mod bandekriminaliteten og øge det strafferetlige værn mod forbudte eller opløste foreninger.³ Med lovforslagets vedtagelse bliver straffeloven § 132 a præciseret, således at anvendelsesområdet bliver målrettet bandekriminalitetsbekæmpelse.

En ordlydsfortolkning af straffeloven § 132 a frembyder ikke en umiddelbar forståelse af anvendelsesområdet. Bestemmelsen har et bredt anvendelsesområde, hvor det i lovforslaget nr. L 208 bemærkes, at alt foreningsaktivitet – direkte som indirekte – kriminaliseres, hvis forsættet kan bevises.⁴

Der er tale om en bred og indgribende bestemmelse, som kriminaliserer flere typer forhold, som personer har en menneskeret til, herunder ytringer, forsamlinger og foreninger. Særligt for straffeloven § 132 a er, at kriminaliseringen angår beklædningsgenstande, tatoveringer, paroler og brugen af symboler i sin helhed. Efter straffeloven § 132 a, stk. 2, vil brugen af en foreningskendetegn kriminaliseres ved den blotte besiddelse eller anvendelse i det offentlige rum, i kriminalforsorgens institutioner eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds.

---

¹ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 1

² U.2021.499, s. 1.

³ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 1

⁴ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.3.1

Da det ikke ud fra en ordlydsfortolkning kan udledes, hvilken aktivitet og adfærd som straffes, findes det interessant at analysere anvendelsesområdet for straffeloven § 132 a.

Straffeloven § 132 a kriminaliserer i høj grad ytringer, hvorfor det findes relevant at undersøge den materielle ytringsfrihedsbeskyttelse i EMRKS artikel 10. Det er særligt interessant at analysere, hvorvidt indgrebsbeføjelserne i straffeloven § 132 a er i overensstemmelse med retfærdighedsvurderingen, jf. EMRK artikel 10, stk. 2.

1.3 Problemformulering

Den overordnede problemformulering er en menneskeretlig belysning af straffeloven § 132 a anvendelsesområde.

Afhandlingens formål er at fastlægge anvendelsesområde for straffeloven § 132 a. I den forbindelse er det nødvendigt at undersøge anvendelsesområdet for EMRK artikel 10, da store dele af kriminaliseringen i straffeloven § 132 a centrerer sig om ytringer. Temaet i afhandlingen er en kombination af strafferetten og menneskeretten.

1.4 Metode

I følgende afsnit redegøres afhandlingens metodiske betragtninger. Herunder en beskrivelse af retsdogmatisk og retspolitisk metode samt de i afhandlingens anvendte retskilder.

Den overvejende tanke med afhandlingen er ikke at løse juridiske problemstillinger og kvalificere et svar, men derimod at belyse eventuel retlig tvivl og forholde sig til hypotetiske og faktiske konflikter, som kan opstå ved en bred strafferetsbestemmelse, der efter sit indhold kriminaliserer forhold personer har en menneskeret til at udøve.

Til at opnå en ny og dybere forståelse af straffeloven § 132 a anvendelsesområde vil afhandlingens indfaldsvinkel være retsdogmatisk metode, hvor det overordnede formål er at finde en ny viden om gældende ret gennem en systematisk, metodisk og transparent virksomhed.⁵ Metoden bruges netop *ikke* til at løse konkrete juridiske problemstillinger, men til at præcisere og oplyse eventuel retlig tvivl.⁶ Derfor er den retsdogmatiske metode velegnet til besvarelse af afhandlingens problemformulering.

---

⁵ Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 204 og 205.

⁶ Ibid.

I afhandlingen inddrages hørings svar og politiske udtalelser til at belyse retlig tvivl. Tillige inddrages lovforarbejder til at beskrive de strafbare aktiviteter efter straffeloven § 132 a. Eftersom en undersøgelse og beskrivelse af, hvilke handlinger og undladelser som bør kriminaliseres, ikke nødvendigvis er et retlig spørgsmål men oftest et retspolitisk spørgsmål,⁷ sammenholdt med at hørings svar og politiske udtalelser inddrages, er afhandlingen under den retsdogmatiske metode i grænselandet til retspolitik.⁸ Derfor skal det udtrykkeligt bemærkes, at afhandlingen ikke vil beskrive, hvordan retten bør være "ud over" gældende ret – de lege ferenda⁹ – men derimod beskrive, hvordan retten bør være "på baggrund" af gældende ret, hvor retstilstanden vel at mærke er tvivlsomt – også betegnet de sententia ferenda.¹⁰ Her formår afhandlingen at være konsekvent og holde sig inden for retsdogmatikkens grænser.¹¹ Til støtte herfor skal det bemærkes, at grænserne mellem retsdogmatik og retspolitik ikke altid er skarpe og til tider flydende.¹²

Straffeloven § 132 a har eksisteret siden 1939 og er dermed ikke en ny strafferetsbestemmelse. En dybdegående undersøgelse af straffeloven § 132 a kræver et kort tilbageblik i tilblivelsen af bestemmelsen, herunder bestemmelsens tidligere ordlyd og formål. Bestemmelsen er blevet præciseret i 2018, hvor formålsbetragtninger er blevet fornyet. Eftersom bestemmelsen har været genstand for tre lovrevideringer, findes det relevant med et kort historisk tilbageblik i straffeloven § 132 a tilblivelse, og vurdere historiens udvikling som en retskilde. Her vil den historiske metode blive brugt kortvarigt.¹³

Selvom afhandlingen i overvejende grad vil blive besvaret ud fra en retsdogmatisk undersøgelse, vil den afsluttende kapitel "retspolitiske overvejelser" være af retspolitisk karakter. Her søges der at afgive kvalificerede svar på, hvordan retten i fremtidige sager bør forholde sig til straffeloven § 132 a på baggrund af en fortolkning, der rækker ud over gældende ret – de lege ferenda.¹⁴

---

⁷ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 65.

⁸ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 65.

⁹Schaumburg-Müller, Sten og Viskum, Bjarke: Retspolitik og metode, 2020, s. 325 og 326 og Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 214 og 2015..

¹⁰ Schaumburg-Müller, Sten og Viskum, Bjarke: Retspolitik og metode, 2020, s. 325 og 326 og Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 75

¹¹ Munk-Hansen Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 214 og 215.

¹² Munk-Hansen Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 214.

¹³ Munk-Hansen Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 68.

¹⁴ Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 73.

En uddybende beskrivelse af retskilderne og deres værdi anses for nødvendig, da den udgør kernen for fastlæggelsen af gældende ret og dermed afhandlingens tema og behandling.

1.4.1 Danske Retsskilder

Straffeloven § 132 a er i kraft af sin ordlyd betinget af grundlovens § 78. Derfor vil grundloven naturligtvis blive undersøgt og beskrevet. Det er navnlig grundlovens § 78, som vil blive undersøgt og beskrevet, herunder foreningsbegrebet, et administrativt forbud i henhold til grundlovens § 78, stk. 2, og en forening opløst ved dom i henhold til grundlovens § 78, stk. 1 og 3. Grundloven er sammensat af skrevne retsregler og udgør den danske forfatning med en stærk demokratisk forankring og retskildeværdi.¹⁵ Qua grundlovens stærke retskildeværdi sammenholdt med det førstnævnte inddrages grundloven som en retskilde for besvarelsen af afhandlingens problemformulering.

Grundloven eller forarbejderne hertil indeholder ikke nogen egentlig definition af foreningsbegrebet, herunder hvornår en forening har et lovlig eller ulovligt øjemed. Derfor findes det nødvendigt at inddrage statsretlig teori i form af grundlovskommentar og bemærkninger hertil, som udelukkende bliver anvendt som fortolkningsbidrag ved undersøgelsen og beskrivelsen af grundlovens § 78.

Retslitteratur er som udgangspunkt ikke en retskilde, da forfattere ikke har den fornødne legitimitet til at fastlægge gældende ret.¹⁶ I afhandlingen er der med et kildekritisk synspunkt inddraget anerkendte forfatningsteoretikere, herunder Henrik Zahle, Jens Elo Rytter og Jens Peter Kristensen, som fortolkningsbidrag til grundlovens § 78.

Det er først efter lovforslaget nr. L 208 (retsvirkningerne af et foreløbigt forbud mod eller opløsning af en forening),¹⁷ at retningslinjerne for straffeloven § 132 a anvendelsesområde er blevet præciseret. Derfor synes det nærliggende at undersøge og beskrive lovforslags nr. L 208, som blev fremsat den 23. marts 2018 og vedtaget den 31. maj 2018.

---

¹⁵ MUNK-HANSEN, CARSTEN: DEN JURIDSKE LØSNING, 2017, s. 17.

¹⁶ Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 372.

¹⁷ Herefter benævnt lovforslaget nr. L 208.

Lovforslaget nr. L 208 indeholder Justitsministeriets bemærkninger til straffeloven § 132 a og udgør efter sin karakter lovforarbejder.¹⁸ Henset til den beskedne retslitteratur på området og fattige retspraksis findes det særlig formålstjenligt at inddrage lovforarbejderne, både i form af lovbemærkninger, høringsvar og formålsbetragtninger for at specificere anvendelsesområdet for bestemmelsen.¹⁹ Supplerende skal det bemærkes, at EMD i høj grad inddrager formålene med nationale love i retfærdighedsvurderingen, hvorfor en undersøgelse af formålsbetragtninger er essentielt for en menneskeretlige fortolkning af straffeloven § 132 a.

Det er veldiskuteret i retsvidenskabelig teori, hvorvidt lovforarbejder udgør en egentlig retskilde, med den tvetydige konklusion, at lovforarbejder har forskellig autoritet og bliver vægtet særskilt.²⁰ Von Eyben har den opfattelse, at en subjektiv fortolkning, som angår lovens forarbejder, er blevet den dominerende fortolkningsstil. Hertil anfører Von Eyben, at der ud fra en analyse af de sidste årtiers praksis gives et stærk indtryk af, at lovforarbejder – næst efter lovens ordlyd – er den vigtigste retskilde overhovedet.²¹ Til støtte herfor skal det supplerende bemærkes, at det er særlig formålstjenligt at anvende lovforarbejder som en retskilde, når en ny retsregel skal beskrives og analyseres.²²

Herunder findes det også forsvarligt at inddrage politiske udtalelser fra den første lovbehandling af lovforslaget nr. L 208, navnlig fra Zenia Stampe (RV) og justitsministeren. Hertil skal det bemærkes, at politiske udtalelser ikke har nogen retskildeværdi. Udtalelserne vil udelukkende blive anvendt til at belyse eventuelle betænkeligheder ved den pågældende bestemmelse og kriminaliseringen heri.²³ Det forsvares ved førnævnte hensyn om, at retslitteraturen på området er beskeden, og et hensyn om at nuancere besvarelsen.

Ved kategoriseringen af den strafbare aktivitet i straffeloven § 132 a vil der i grove træk blive taget udgangspunkt i Rigsadvokatens inddeling af bestemmelsen, som følger af rigsadvokatmeddelelsens afsnit "Straf for videreførelse af en foreløbig forbudt eller opløst forening". Rigsadvokatmeddelelsen

---

¹⁸ Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 299 og 300.

¹⁹ Straffeloven § 132 a.

²⁰ Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 299 og 300.

²¹ W.E. von Eyben, JURIDISK GRUNDBOG, 5. udgave, 1991, s. 28 og 29.

²² Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 300

²³ Straffeloven § 132 a.

er en cirkulære, som er udstedt til anklagemyndigheden og politiet. Eftersom rigsadvokatmeddelelsen indeholder vejledninger om, hvordan anklagemyndigheden og politiet skal arbejde med straffeloven § 132 a, udgør cirkulæret en retskilde med en vis værdi.²⁴ Hertil skal det bemærkes, at cirkulæret ikke direkte binder domstolene, men henvises til ved beskrivelsen af aktiviteten, som kriminaliseres efter straffeloven § 132 a. Tillige har cirkulæret ingen umiddelbare virkninger overfor personer, men efter omstændighederne kan cirkulæret have en middelbar virkning overfor visse persongrupper ved i sidste ende at angå efterforskningen af bestemte personer, navnlig LTF-medlemmer. Ved besvarelsen af aktiviteterne tages der yderligere udgangspunkt i en vejledning fra Rigspolitiet. Aktindsigten i dokumentet blev modtaget den 2. februar 2022. Vejledningen indeholder retningslinjer for politiets indsats mod LTF (ulovlig forening), herunder en beskrivelse af den strafbare adfærd og aktivitet efter straffeloven § 132 a. Eftersom vejledningen indeholder en udførlig beskrivelse af, hvordan politiet skal håndtere straffeloven § 132 a, herunder fokuspunkter, findes det forsvarligt at bruge vejledningen som fortolkningsbidrag under analysen af straffeloven § 132 a.

Ved fastlæggelsen af anvendelsesområdet for straffeloven § 132 a, stk. 2, herunder betingelsen "med forsæt til udbredelse i en videre kreds", inddrages straffeloven § 266 b til sammenligning. Grundet den identiske formulering findes det forsvarligt at benytte straffeloven § 266 b som retskilde.

For nuværende er der trykt fem landsretsdomme, hvor der er rejst tiltale for overtrædelse af straffeloven § 132 a. I afhandlingen vil tre landsretsafgørelser, TFK2020.90, U2020.1389 og U.2021.4055, blive inddraget, hvor de tiltalte bliver dømt for at overtræde straffeloven § 132 a. Dommene vil blive behandlet kronologisk og anvendt til at fastlægge retstilstanden for straffeloven § 132 a og benyttes derudover som fortolkningsbidrag til de enkelte betingelser herfor.

Domstolene udgør en retsskabende og lovfortolkende virksomhed, hvorfor det findes forsvarligt at inddrage retspraksis som en retskilde.²⁵ Hertil skal det bemærkes, at der er tale om tre landsretsafgørelser, hvorfor præjudikatsværdien skal tillægges herefter. Henset til at landsrettens afgørelser af principielle årsager og med procesbevillingsnævnets tilladelse kan ankes til Højesteret i medfør af RPS § 932, danner landsretsafgørelser ikke nødvendigvis præcedens for fremtidige straffesager. For

---

²⁴ Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 338.

²⁵ MUNK-HANSEN, CARSTEN: DEN JURIDSKE LØSNING, 2017, s. 59.

nuværende er der ikke afsagt en sag fra Højesteret, hvor straffeloven § 132 a indgår, hvorfor de nuværende afsagte landsretsafgørelser er tilnærmelsesvis retvisende for den nuværende retstilstand.

Under domsanalysen af U.2021.4055 fremhæves byretsafgørelsen, herunder den dissenterende dommers udtalelse. Dissens har ikke nogen retlige værdi i sig selv, men kan illustrere usikkerheden om retstilstanden og indikere ydergrænserne for reglens udstrækning.²⁶

1.4.2 Menneskeretlige retskilder

Som nævnt ovenfor hviler afhandlingen på det grundsyn, at EMRK stiller krav til den nationale strafferet, hvorfor det findes særligt relevant at uddybe retskilderne hertil.

EMRK er, i kraft af inkorporeringen den 29. april 1992, blevet en del af dansk ret og direkte anvendelig ved danske domstole²⁷, og konstituerer dermed gældende ret. EMRK har særligt betydning for strafferetten, når en materiel strafferetsbestemmelse udgør et indgreb i menneskerettighederne.²⁸ Særligt for så vidt det angår strafferetsbestemmelser, hvor deliktet centrerer sig om adfærd, som menneskerettighederne generelt forbyder at gribe ind i, skal en given strafferetsbestemmelse fortolkes i lyset af den pågældende menneskerettighed, således den menneskeretlig retsmæssige adfærd holdes helt uden for det strafbares område.²⁹ Der er ikke en direkte lovhjemmel, som sikrer en afvejning af strafferetten med EMRK. Det er et resultat, som har baggrund i en omfattende og langårig praksis fra den Europæiske Menneskerettigheds Domstol³⁰ og domstolenes forpligtelse til at efterleve EMRK. Midlertidig fremgår det af EMRK's artikel 1, at medlemsstaterne skal efterleve konventionens bestemmelser ubetinget.³¹

Det materielle anvendelsesområde for retsreglerne i EMRK fortolkes i høj grad af EMD. For at få en dybere forståelse af EMRK artikel 10 vil afhandlingen undersøge EMD's fortolkning af EMRK artikel 10 ved at inddrage relevant praksis fra EMD.

---

²⁶ Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 327.

²⁷ MUNK-HANSEN, CARSTEN: DEN JURIDSKE LØSNING, 2017, s.45 og Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 287.

²⁸ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 186.

²⁹ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 186 og 187.

³⁰ Herefter Benævnt EMD

³¹ ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 52.

I afhandlingen analyseres en dom fra EMD (VAJNAI v. HUNGARY), hvor rækkevidden af en national ungarsk strafferetsbestemmelse bliver prøvet i henhold til EMRK artikel 10, stk. 2. Den ungarske strafferetsbestemmelse, som udgør sagens genstand, minder i høj grad om forbuddet i straffelovens § 132 a, stk. 2, hvorfor det findes forsvarligt at bruge VAJNAI v. HUNGARY³² som komparation. Dommen vil blive brugt som fortolkningsbidrag ved fortolkningen af anvendelsesområdet for straffeloven § 132 a. Ligeledes vil dommen blive brugt som komparation til de i afhandlingen behandlede domme. Hertil skal det bemærkes, at der er faktuelle forskelle på sagens jus og faktum, hvilket tages med i betragtningerne ved komparationen.

I forbindelse med inkorporeringen af EMRK, skal danske strafferetsbestemmelser fortolkes i overensstemmelse med konventionsmyndighedernes afgørelser som overordnet retskilde.³³ Praxis af sagt af EMD er derfor særlig anvendelig, når det angår fortolkning af EMRK.

Hertil skal det bemærkes, at en krænkelse af en mennesket i en strafferetssag ved en domstol kan have den konsekvens, at lovregler i strid med grundrettigheder underkastes.³⁴

EMRK er båret af almenyldige værdier, som går forud for den positive ret, herunder særligt det bærende princip om det menneskelige værdighed "human dignity" og retsstatsprincippet "rule of law".³⁵ Princippet om menneskets værdighed og retsstatsprincippet er ikke eksplicit nævnt i nogen af konventionens artikler, men indgår ved fortolkningen af hver enkelte bestemmelse og udgør dermed fortolkningsmåden.³⁶ Ved undersøgelsen og beskrivelsen af EMRK vil der i afhandlingen blive refereret til princippet om den menneskelige værdighed og retsstatsprincippet som retlige faktor.

EMRK's bærende princip, om den menneskelige værdighed, har haft så afsmittende virkning på dansk strafferet, at det danner grundlag for strafferettens normative grundprincip.³⁷ Fortolkningsmetodisk betyder det, at de enkelte konventionsbestemmelser i relation til straffesager skal ske med respekt for princippet om den menneskelige værdighed.³⁸

---

³² VAJNAI v. HUNGARY (*Application no. 33629/06*)

³³ Bo Langsted, Lars: WAABEN STRAFFERETTENS (almindelige del), ANSVARSLÆREN, 2015, s. 27.

³⁴ Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s.99, 100 og 286

³⁵ Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 99.

³⁶ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 47.

³⁷ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 50.

³⁸ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 37.

Princippet er ofte udslagsgivende ved EMD's fortolkning af menneskerettigheder.³⁹ Derfor findes det naturligt at benytte principperne som en retskildefaktor ved fortolkningen af EMRK's artikel 10 i relation til straffelovens § 132 a.

1.5 Afgrænsning

Temaet i afhandlingen angår retsvirkningerne af en følgelov, som har til formål at bekæmpe ulovlige foreninger navnlig bandekriminalitet. LTF er den eneste forening i nyere tid, som er blevet erklæret ulovlig efter grundlovens § 78. Derfor vil afhandlingen i overvejende grad tage udgangspunkt i retstilstanden for LTF.

Straffeloven indeholder flere bestemmelser, som kriminaliserer adfærd og aktiviteter udført for en ulovlig forening, herunder straffelovens § 132 b. Afhandlingen vil kun fokusere på straffelovens § 132 a og dermed afgrænse sig fra straffelovens § 132 b. Dette begrundes med, at straffelovens § 132 b hjemler politiet en adgang til at påbyde personer med "tilknytning" til en ulovlig forening at samles og færdes bestemte steder. Straffelovens § 132 b er dermed lempeligere i den forstand, at anvendelsesområdet er betinget af et tilknytningsforhold til en ulovlig forening, hvilket ikke er tilfældet for straffelovens § 132 a. Da problemformuleringen angår en undersøgelse af anvendelsesområdet ved den brede formulering af straffelovens § 132 a, vil en undersøgelse og beskrivelse af straffelovens § 132 b ikke tjene problemformuleringen, og den bliver dermed undladt.

Den strafbare adfærd efter straffelovens § 132 a vejes op imod menneskerettighederne. Adfærd i strid med straffeloven § 132 a kan være berettiget, hvis der er tale om en lovlig demonstration, forsamlinger af tidligere barndomsvenner eller rene sympatitilkendegivelser overfor en opløsnings-sag.⁴⁰ I lovforslagene har Justitsministeriet angivet, hvilke menneskeretlige beskyttelsesinteresser som opvejer bestemmelsen, herunder med reference til folkeretten, navnlig EMRK's artikel 10 og 11.⁴¹ Det kan derfor være oplagt at undersøge beskyttelsesinteressen for forsamlings- og foreningsfriheden i henhold til EMRK artikel 11.

---

³⁹ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 36.

⁴⁰ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven, Bemærkninger til lovforslagets enkelte bemærkninger (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), s. 23 og pkt. 2.2.3.2.

⁴¹ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.3.4, og pkt. 2.3.3.7.

Ligeledes vil en legalitetsundersøgelse i henhold til EMRK artikel 7, herunder en analyse og fortolkning af, hvorvidt straffelovens § 132 a lever op til kravet om en straffelovsklarhed, være interessant og aktuelt for afhandlingen.

Afhandlingen har ikke plads til en fyldestgørende behandling af alle de menneskeretlige problematikker, som straffelovens § 132 a giver anledning til. I afhandlingen er det navnlig beskyttelsesinteressen i EMRKS artikel 10, som vil blive analyseret. Prioriteringen begrundes ud fra praksis på området, som antyder, at straffelovens § 132 a griber særligt ind i ytringsfriheden.

Afhandlingen vil ikke undersøge og beskrive frihedsrettighederne i grundloven, selvom en undersøgelse af ytringsfriheden i grundlovens § 77 kunne være aktuel i henhold afhandlingens problemformulering. Dette begrundes ved, at retspraksis angående den materielle ytringsfrihed i grundlovens § 77 særligt har været påvirket af EMD's fortolkning af EMRK artikel 10.⁴² Det er ligefrem antaget, at den materielle beskyttelse i grundlovens § 77 udelukkende er blevet fastlagt på baggrund af den materielle beskyttelse i EMRKS artikel 10. Derfor findes det forsvarligt at se bort fra den materielle beskyttelse i grundlovens § 77, således at analysen af den materielle beskyttelse af ytringsfriheden tager direkte udgangspunkt i EMD's fortolkning af EMRK artikel 10.

Til støtte for afgrænsningen skal opmærksomheden henledes på justitsministerens bemærkninger til lovforslaget nr. L 208. Her nævner justitsministeren, med støtte i statsretlig teori, at den materielle ytringsfrihed – lidt paradoksalt – ikke er beskyttet i grundlovens § 77. Hertil bemærkes, at straffeloven § 132 a ikke giver anledning til betænkeligheder i henhold beskyttelsen i grundlovens § 77. Herefter skrider justitsministeren til den materielle beskyttelse i EMRK § 10 og udtaler, at straffelovens § 132 a kan udgøre et indgreb i henhold til EMRK artikel 10.⁴³

Undervejs vil der i afhandlingen forekomme supplerende afgrænsninger, som findes relevante at fremhæve.

---

⁴² Peter Christensen, Jens, Albæk Jensen, Jørgen og Hansen Jensen, Michael: Grundloven med kommentar, 2015, s. 504 og 505.

⁴³ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.3.4, og pkt. 2.3.3.3.

1.5.1 Begrebsafklaringer

I afhandlingen bruges termen "ulovlig forening" synonymt med en forbudt eller ved dom opløst forening, når sondringen mellem disse ikke er relevant. Således undlades lange og forvirrende formuleringer.

Ved domsanalyserne bruges domstolenes henvisninger til lovforslaget nr. L 208. Domstolene henviser i overvejende grad til lovforarbejderne til lov nr. 715 af 8. juni 2018. Når der ved domsanalyserne refereres til lovforarbejderne til lov nr. 715 af 8. juni, er det samme lovmateriale som lovforslaget nr. L 208.

Ved analysen af EMRK benyttes begrebet "retfærdighedsvurdering" synonymt med "stk. 2 prøvelse".

Kapitel 2. Analyse af straffelovens § 132 a.

2.1 Lovforslagets fremsættelse

Straffeloven § 132 a er en ældre strafferetsbestemmelse, som har eksisteret siden 1939. Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 87 af 15. marts 1939 og havde sin oprindelige ordlyd:

"Den, der deltager i fortsættelsen af en forenings virksomhed, efter at den foreløbig er forbudt af regeringen eller opløst ved dom, straffes med hæfte eller fængsel indtil 1 år. Den, der efter forbuddet eller opløsningen indtræder som medlem i en sådan forening, straffes med bøde eller hæfte."⁴⁴

Den oprindelig lovforslag til straffelovens § 132 a indeholder ikke nogen formålsbetragtninger eller uddybende beskrivelser af den strafbare aktivitet eller adfærd. Dette begrundes formentligt bedst, ved at forarbejderne til foreningsopløsningsmuligheden i grundlovens § 78 ikke indeholder nogen egentlig definition af ulovlige foreninger.

Den 31. marts 2004 bliver straffeloven § 132 a genstand for en ny lovbehandling, og får med lovforslaget nr. 99 en af 26. november 2003 en sproglig ændring og en forhøjet strafferamme på 2 års fængsel. Straffelovens § 132 a får følgende formulering med lovforslaget nr. 99:

---

⁴⁴ Historisk straffelov: LBK nr. 607 af 06. september 1886, Bekendtgørelse af Borgerlig Straffelov, straffeloven § 132 a.

”Den, der deltager i fortsættelsen af en forenings virksomhed, efter at den foreløbig er forbudt af regeringen eller opløst ved dom, straffes med fængsel indtil 2 år.”⁴⁵

Hverken lovforarbejderne til lov nr. 87 eller lovforslaget nr. 99 indeholder en beskrivelse af, hvilken adfærd eller aktivitet, som straffes efter straffelovens § 132 a. Bestemmelsen har hidtil aldrig været anvendt i praksis, hvorfor anvendelsesområdet historisk har været uklar. På baggrund af det manglende kendskab til rækkevidden for straffelovens § 132 a anvendelsesområde, vælger Justitsministeriet at præcisere anvendelsesområdet gennem lovforslaget nr. L 208.⁴⁶

Lovforslaget nr. 208 bliver mødt med en bred opbakning i folketinget, hvor 83 stemmer for og kun 19 imod. Herved bliver lov nr. 715 vedtaget, og straffelovens § 132 a får sin nuværende ordlyd.⁴⁷

§ 132 a:

”Den, der deltager i videreførelsen af en forening, efter at den foreløbig er forbudt af regeringen eller opløst ved dom, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

Stk. 2.

Den, der, uden at forholdet er omfattet af stk. 1, på offentligt sted, i kriminalforsorgens institutioner eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds besidder eller anvender en forenings kendetegn, efter foreningen er foreløbig forbudt af regeringen eller opløst ved dom, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.”

2.1.1 Bærende hensyn

Justitsministeriet indleder lovforslaget nr. L 208 med bander og kriminalitet samt den utryghedsskabende effekt, bander har i offentligheden. Formålet med straffelovens § 132 a er at sikre håndhævelsen af en foreløbig forbudt forening eller en ved dom opløst forening. I den forbindelse bemærkes, at en fortsat anvendelse af ulovlige foreningers kendetegn kan give anledning til betydelig utryghed i samfundet, og frygt lægges dermed til grund som et vigtigt hensyn.

---

⁴⁵ Lovforslag nr. L 99 af 26. november 2003: Forslag til Lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.), Bemærkninger til nr. 15 (§ 132 a) s. 3329.

⁴⁶ 3. behandling af lovforslaget nr. L 208 den 31. maj 2018, jf. bilag 4.

⁴⁷ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.2.2.

I henhold til udvidelsen i stk. 2 begrundet Justitsministeriet tillige tiltaget ud fra et hensyn om den utryghedsskabende effekt, som symboler har i det offentlige rum og i kriminalforsorgens institutioner.⁴⁸ Justitsministeren anser særlig frygt som en afgørende faktor ved kriminaliseringen og uddyber, at brugen af en ulovlig forenings kendetegn er utryghedsskabende for andre i kriminalforsorgens institutioner, herunder for medindsatte og personalet.

Straffeloven § 132 a varetager hensynet til den nationale sikkerhed og offentlige tryghed samt forebyggelse af uorden.⁴⁹

For at varetage hensynene offentlig orden og den nationale sikkerhed finder justitsministeren det nødvendigt at kriminalisere videreførelsen af en ulovlig forening. Nødvendigheden af forbuddet er i høj grad centreret om et samfundsmæssig behov for at komme ulovlige foreninger til livs.

2.2 Straffeloven § 132 a

Det er ikke muligt ud fra en ordlydsfortolkning at fastlægge anvendelsesområdet for straffelovens § 132 a. Ud fra lovbemærkninger til lovforslaget fremgår det, at straffeloven § 132 a angår direkte såvel som indirekte foreningsaktivitet udført "for" eller "af" den ulovlige forening.⁵⁰

En vurdering af, hvorvidt der er sket en overtrædelse af straffeloven § 132 a, skal foretages på baggrund af en konkret afvejning mellem det strafbare forhold og de menneskerettigheder, som muligvis berøres.⁵¹ Det minder i høj grad om en proportionalitetsvurdering, hvor hensynet til de pågældendes frihedsrettigheder skal vejes op imod indgrebet.

Vurderingen i straffeloven § 132 a kræver en afvejning af flere forhold. Vurderingen er til tider svær at foretage, eftersom bestemmelsen kriminaliserer ytringer i et vidt omfang, herunder tatoveringer, påklædningssammensætninger og erstatningssymboler. Vurderingen kan derfor blive svær og give

---

⁴⁸ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.2.2.

⁴⁹ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.3.3.

⁵⁰ Lovforslag nr. L 208 af 23. marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.3.1

⁵¹ Rigsadvokatmeddelelse: Straf for videreførelse af en foreløbigt forbudt eller opløst forening, august 2018, pkt. 4.1

anledning til afgrænsningstvivil. I høringsvarene til lovforslaget nr. 208 udtrykker landsretten betænkeligheder ved lovforslaget og nævner, at lovforslaget⁵² kan give anledning til retspolitiske overvejelser, herunder særlig praktiske afgrænsningsspørgsmål for domstolene.⁵³

Førend gerningsindholdet i straffelovens § 132 a, stk. 1, er realiseret, skal to betingelser være opfyldt. For det første skal der være tale om en ulovlig forening i henhold til grundloven § 78. Og for det andet skal den pågældende person have deltaget i en videreførelse.

Det fremgår af lovforslaget nr. L 208, at deltagelsen forudsætter forsæt, herunder at forsættet kan bevises.⁵⁴

Straffeloven § 132 a, stk. 2 indeholder også to betingelser, førend det strafbare gerningsindhold er realiseret. Den første betingelse er identisk med stk. 1, hvor der skal være tale om en ulovlig forening efter grundlovens § 78. For det andet skal den pågældende have forsæt til at besidde eller anvende en ulovlig forenings kendetegn, uden at forholdet falder ind under stk. 1.

For klarhedens skyld behandles straffeloven § 132 a over flere afsnit. For det første undersøges og beskrives foreningsbegrebet i henhold til grundloven, herunder forbudte foreninger og en ved dom opløst forening. Derefter undersøges og beskrives den konkrete adfærd og aktivitet, som reguleres ved udtrykket "Den, der deltager i videreførelse" efter stk. 1. Herefter vil stk. 2 blive behandlet selvstændigt.

2.2.1 Ulovlige foreninger efter grundlovens § 78

Straffeloven § 132 a er betinget af, at der er tale om en ulovlig forening efter grundlovens § 78.

Derfor er det nærliggende at undersøge foreningsbegrebet i lyset af grundloven, herunder hvornår der er tale om en forening, og hvornår en forening er ulovlig, da det har en nær tilknytning for anvendelsesområdet af nærværende bestemmelse. Eftersom afhandlingen centrerer sig om det strafretlige værn mod at videreføre en ulovlig forening og brugen af dens kendetegn, vil der ikke blive foretaget en dybdegående undersøgelse af straffeprocessen bag en opløsningssag, herunder skyldsvurderingen og bevisvurderingen. Ligeledes vil en dybdegående analyse af det materielle indhold af

---

⁵² Straffeloven § 132 a

⁵³ Folketingets Retsudvalg, 2017-2018, Bilag 1, Hørringsvar: Høringsoversigt og høringssvar fra justitsministeren, s. 1

⁵⁴ Lovforslag nr. L 208 af 23. marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2, s. 21.

grundloven ikke blive behandlet. Derimod søges det klarlagt, hvornår en forening er forbudt administrativ eller opløst ved dom, og hvad der menes hermed.

2.2.1.1 Foreningsbegrebet

Hverken Grundlovens § 78 eller forarbejderne hertil indeholder en egentlig definition af foreningsbegrebet.

I dansk statsretlig teori definerer Henrik Zahle en forening som værende et varigt samvirke af en kreds af personer med et nærmere bestemt fælles formål, hvor samvirket er struktureret efter en intern retsorden i form af fastlagte regler og organer.⁵⁵ Yderligere karakteriseres en forening derved, at den udgør en selvstændig juridisk person, som har selvstændig retsevne.⁵⁶

Formuleringen fra den statsretlige teori er blevet anerkendt af Højesteret i opløsningssagen mod Loyal To Familia, jf. U 2021.399 H. Hertil anfører Højesteret i sine begrundelser:

”Efter bevisførelsen har landsretten lagt til grund bl.a., at Loyal to Familia siden etableringen i 2013 har haft en fast og hierarkisk struktur med en ledelse og forskellige afdelinger, og at der gennem årene er kommet nye medlemmer til, mens andre er trådt ud. Det er også lagt til grund, at Loyal to Familia har haft til formål på grundlag af kontingentbetaling systematisk at yde frihedsberøvede medlemmer og deres pårørende økonomisk støtte, at der har været generelle regler for medlemmerne om adfærd i forhold til politiet, andre medlemmer og lokalsamfundet, og at medlemmerne efter nærmere regler har markeret sig over for omverdenen ved bl.a. beklædning, der viser tilhørsforhold til Loyal to Familia. Højesteret tiltræder herefter, at Loyal to Familia må anses for en forening.”⁵⁷

Højesteret forkaster forsvarernes anbringende om, at Loyal To Familia blot er en løs gruppering, som primært samles for at hjælpe hinanden og hænger ud og udtaler:⁵⁸

”Efter en samlet vurdering af bevisførelsen finder retten det herefter ubetænkeligt at tilsidesætte forsvarernes synspunkt om, at Loyal to Familia blot er en løs gruppering, der primært består af unge opvokset i samme kvarter, som fortsat godt kan lide at omgås og hjælpe hinanden. Retten finder det

---

⁵⁵ ZAHLE, HENRIK: Menneskerettigheder, Dansk forfatningsret 3, 2003, s. 140.

⁵⁶ Peter-Christensen, Jens, Dansk Statsret, Dansk statsret 3. udgave, 2016, s. 263.

⁵⁷ U.2021.4999 s. 221.

⁵⁸ U.2021.4999 s. 172.

derimod bevist, at Loyal to Familia udgør et sådant varigere samvirke af personer med fælles mål og interne regler, at Loyal to Familia er en forening i grundlovens § 78's forstand."

Modstykket til foreninger er uorganiseret samvirke uden foreningspræg. Dermed er det ikke alle foreninger af personer, som udgør en forening i grundlovens forstand.

Sammenfattende kan det udledes, at en forening kræver et struktureret samvirke med fastlagte regler.

2.2.1.2 Administrativt forbud

Det fremgår eksplicit i formuleringen af straffeloven § 132 a, at bestemmelsen skal træde i kraft ved en regeringsbeslutning, jf. udtrykket "*efter, at den foreløbigt er forbudt af regeringen*". I lovforslaget nr. L 208 bemærkes det, at bestemmelsen⁵⁹ skal forstås i overensstemmelse med foreningsopløsningsmuligheden i grundlovens § 78, stk. 3.⁶⁰

Ved en ordlydsfortolkning af grundlovens § 78, stk. 3, fremgår det, at en forening "ikke" kan opløses ved en regeringsforanstaltning, men midlertidigt muligt at forbyde, under forudsætning af at en sag da straks anlægges imod dens opløsning – et såkaldt administrativt forbud. Justitsministerens overvejelser går i høj grad på, at et administrativt forbud i henhold til grundlovens § 78, stk. 3, vil være indholdsløst, hvis ikke det kan håndhæves strafferetligt.⁶¹

Den naturlige forklaring findes i grundlovens § 78, stk. 5, hvor retsvirkningerne af en foreningsopløsning kan fastsættes nærmere ved lov, herunder hvilke retlige skridt der skal foretages for at realisere forbuddet i grundlovens § 78.

2.2.1.2.1. Opsættende virkning

I lovforarbejderne gør Justitsministeriet særskilt opmærksom på, at straffeloven § 132 a skal kunne håndhæves indtil en endelig dom.⁶² Hertil supplerer Justitsministeriet med, at straffeloven § 132 a fortsat skal kunne håndhæves under et administrativt forbud, selvom byretten eventuelt

---

⁵⁹ Straffeloven § 132 a

⁶⁰ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.2.1.

⁶¹ Ibid.

⁶² Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.3.1.

når frem til, at en forening ikke er ulovlig efter grundlovens § 78, under forudsætning af at opløsnings sagen ankes til landsretten eller Højesteret.⁶³ Med andre ord ligger Justitsministeriet op til at straffeloven § 132 a skal have opsættende virkning og gælde i situationer, hvor byretten eller landsretten frifinder foreninger, under forudsætning af at sagen indbringes til en højere instans. Det vil betyde, at foreninger, som bliver erklæret lovlige og forenelige med grundloven af henholdsvis byretten og landsretten, stadig kan være ulovlige at videreføre, til og med at opløsnings sagen er prøvet af Højesteret.

Det kan forekomme betænkeligt, at et administrativt forbud legitimerer et strafferetligt værn, hvorunder personer kan straffes for at videreføre en forening, som kun de facto er blevet erklæret ulovligt af regeringen, men ikke har været genstand for en forudgående rettergang.

I høringsvaret fra Institut for Menneskerettigheder anbefales det, at overtrædelsen af et midlertidigt administrativt forbud og overtrædelsen af en ved dom endelig opløst forening bør have været behandlet særskilt i lovbemærkningerne, henset til karakterens forskellighed mellem et administrativt forbud og en forening opløst ved dom.⁶⁴ I de kommenterede høringsvar har justitsministeren ingen bemærkninger til betænkelighederne angående sammensmeltningen af et administrativt forbud og en forening opløst ved dom.

Under den 1. lovbehandling af lovforslaget nr. L 208 afgiver Zenia Stampe (RV) bekymringer i henhold til retstilstanden under et administrativt forbud.⁶⁵ Zenia Stampe (RV) hæfter sig ved Institut for Menneskerettigheders synspunkter.

Zenia Stampe (RV) anfører, at det er et problem at ligestille et administrativt forbud og en forening opløst ved dom.⁶⁶ Hertil tilføjer Zenia Stampe (RV), at det kan give anledning til betænkeligheder med en følge lov, som træder i kraft ved en regeringsbeslutning, særligt under hensyntagen til justitsministerens beføjelser i henhold til retsplejelovens § 98. I medfør af retsplejeloven § 98, stk. 3, 1. pkt., kan justitsministeren instruere den øverste anklagemyndighed i at rejse sager, hvorefter et administrativt forbud træder i kraft med den konsekvens, at straffeloven § 132 a og § 132 b finder

---

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Folketingets Retsudvalg, 2017-2018, Bilag 1, Høringsvar: Høringsoversigt og høringsvar fra justitsministeren, s. 8 og 9.

⁶⁵ Lovbehandling den 19. april 2018, lovforslaget nr. 208, Zenia Stampe (RV), 15:24, jf. bilag 2

⁶⁶ Ibid.

anvendelse. Det vil sige, at et administrative forbud og retsvirkningerne af følgelov kan blive en politisk beslutning og retfærdiggøres ud fra en midlertidig afgørelse.

Justitsministeren bekræfter Zenia Stampes (RV) antagelse og tilføjer, at regeringens beslutning om at forbyde en forening gælder indtil endelig dom.⁶⁷ Hertil tilføjer justitsministeren, at en sag om overtrædelse af straffelovens § 132 a ikke kan stå alene og er betinget af, at en opløsnings sag er anlagt ved domstolene.

Det er et tankevækkende signal at sende, som kan medføre usikkerhed for retstilstanden og dermed skabe uhensigtsmæssige resultater ud fra et retssikkerhedsmæssigt perspektiv, herunder domstolenes funktionelle uafhængighed i henhold til grundlovens § 3, 3. pkt.⁶⁸ En politisk beslutning om strafansvar overfor personer kan udgøre et arbitrært overgreb i strid med forfatningens ånd, navnlig magtadskillelæren.

I straffesager er magtadskillelæren en garanti for, at borgere ikke er genstand for magtmisbrug fra regeringens og anklagemyndighedens side.⁶⁹ Afgørelse af strafskyld er kernekompetencen for den dømmende magt. Domstolens uafhængighed er fastsat i grundlovens § 3, pkt. 3, og foreskriver, at det alene er domstolene, der kan påse strafferetsovertrædelser, og at frihedsstraf på ingen måder må pålægges administrativt.⁷⁰

Under forbudssagen mod LTF blev der af Københavns Politi i september 2018 truffet afgørelse om at nedlægge et midlertidigt forbud mod banden LTF – det såkaldte administrative forbud. Sagen bliver først endelig afgjort af Højesteret i januar 2021. I den mellemliggende periode fra starten af det administrative forbud til den endelige dom i Højesteretten blev der afsagt i alt fem landsretsafgørelser for overtrædelse af straffelovens § 132 a. Det sammenholdt med et hypotetisk eksempel, der bygger sig på, at Højesteret i realiteten kunne have underkendt foreningsopløsnings sagen, gør, at det kan forekomme betænkeligt rent retssikkerhedsmæssigt, at fem personer er blevet straffet for at videreføre en forening, hvis forbud kun hviler på en regeringsbeslutning.

---

⁶⁷ 1. lovbehandling den 19. april 2018, lovforslaget nr. 208, Søren Pape Poulsen (Justitsministeren), 15:40, jf. bilag 3.

⁶⁸ ter Christensen, Jens, Albæk Jensen, Jørgen og Hansen Jensen, Michael: Grundloven med kommentar, 2015, s. 76.

⁶⁹ Peter Christensen, Jens, Albæk Jensen, Jørgen og Hansen Jensen, Michael: Grundloven med kommentar, 2015, s. 74 og 75.

⁷⁰ Peter Christensen, Jens, Albæk Jensen, Jørgen og Hansen Jensen, Michael: Grundloven med kommentar, 2015, s. 76.

2.2.1.3 Opløst ved dom

Grundloven § 78 sikrer, at lovgivningsmagten ikke på forhånd kan forhindre dannelsen af foreninger med ulovligt formål. Såfremt lovgivningsmagten vil ophæve en forening, skal det ske ved, at foreninger søges opløst i overensstemmelse med grundlovens regler.⁷¹

Det klare udgangspunkt for en foreningsopløsning er igennem grundlovens § 78, stk. 1 og 2.

En opløsningssag skal behandles efter strafferetsplejens regler, jf. retsplejeloven § 684, stk. 1, nr. 2.

En forening kan blive opløst på to måder. Foreninger kan opløses efter grundlovens § 78, stk. 1, såfremt det kan bevises, at en forening har et ulovligt formål. Herudover kan en forening også opløses, hvis den virker ved eller søger at nå dens mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledestænkende, jf. grundloven § 78, stk. 2.

Den materielle foreningsfrihed afhænger i høj grad af et lovligt formål. Det kan ud fra en ordlydsfortolkning udledes, at en forening er ulovlig, hvis den tjener et ulovligt formål, jf. grundloven § 78, stk. 1, modsætningsvist. Det er ikke angivet i lovforarbejderne til grundlovens § 78, stk. 1, hvad der menes med "lovligt øjemed", men der kan umiddelbart hentes inspiration fra den statsretlige teori. Ud fra Jens Elo Rytter er forbeholdet "lovligt øjemed" tilsigtet den øvrige lovgivning, hvor der skal tages højde for, hvorvidt foreninger begår "generelle lovovertrædelser" som et led i foreningens virke.⁷² Dertil uddyber Jens Elo Rytter, at et ulovligt øjemed består til dels forfølgelse af ulovlige mål og i anvendelsen af ulovlige midler for at nå et ellers lovligt mål. Højesterets opløsningsdom mod *Loyal To Familia* understøtter teorien, hvor *Loyal To Familia* bliver at opløse ved dom jf. grundloven § 78, stk. 1. Højesteret bemærker:

*Efter landsrettens bevisresultat må det lægges til grund, at der som almindeligt led i Loyal to Familias virksomhed er begået omfattende og alvorlig kriminalitet. Højesteret tiltræder herefter, at foreningen har et ulovligt øjemed som nævnt i grundlovens § 78, stk. 1, og derfor kan opløses efter denne bestemmelse.*⁷³

---

⁷¹ Peter-Christensen, Jens, Dansk Statsret, Dansk statsret 3. udgave, 2016, s. 362.

⁷² ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 370.

⁷³ U.2021.4999 s. 221.

Ligeledes kan foreninger, der virker ved vold eller søger at nå deres mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignede strafbar påvirkning af anderledestænkende blive opløst ved dom, jf. grundloven § 78, stk. 2.

Slutteligt skal det bemærkes, at en forening, som er opløst ved dom efter grundlovens § 78, stk. 1 og 2, under forudsætning af at Højesteret har prøvet lovligheden, eller ankemulighederne er udnyttet, er gældende permanent og dermed absolut. Eftersom straffeloven § 132 a skal forstås i overensstemmelse med grundlovens § 78, er der tale om et vidtgående indgreb, da det efter omstændighederne vil være et permanent forbud imod forsamlinger i foreningens navn, brugen af kendetegn og i særlige tilfælde forsamlinger mellem bestemte personer.

2.2.2 Den, der deltager i videreførelsen

I bemærkninger til lovforslaget nr. L 208 uddyber Justitsministeriet de nærmere retningslinjer for adfærden og aktiviteterne, som kriminaliseres af bestemmelsen. En udtømmende beskrivelse af, hvilken adfærd der straffes, findes ikke, jf. udtrykket ”nærmere retningslinjer”.⁷⁴

Med inspiration fra rigsadvokatens kategorisering af straffelovens § 132 a findes det af struktur-mæssige årsager forsvarligt at inddele bestemmelsen i 6 kategorier.⁷⁵

1) Aktiviteter

Den forslåede ordning i lovforslaget nr. 208 lægger op til, at ”enhver” aktivitet, som egner sig til at videreføre en forbudt eller opløst forening, er strafbar deltagelse. Det bemærkes hertil, at bestemmelsens anvendelsesområde angår indirekte såvel som direkte aktiviteter, der udøves af eller for foreningen. Også ellers lovlige aktiviteter straffes, hvis det kan henføres til at videreføre ulovlige foreninger.⁷⁶

---

⁷⁴ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.1.2.

⁷⁵ Rigsadvokatmeddelelse: Straf for videreførelse af en foreløbigt forbudt eller opløst forening, august 2018, pkt. 4.3.1.1.

⁷⁶ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 18.

Aktiviteter sigter sig til foreningsaktiviteter, herunder bestyrelsesmedlemmer, som indtager en ledende rolle og udstikker retningslinjer for andre medlemmer. Hertil straffes også planlægning og koordinering af foreningsaktiviteter.⁷⁷

Derudover straffes selve medlemskabet, uagtet om deltagelsen er af passiv eller aktiv karakter. Ifølge lovbemærkninger vil alle personer, som deltager i møder eller arrangementer i foreningen, blive straffet. Hertil bemærkes det, at der ikke gælder et krav om tilhørsforhold til den forbudte eller opløste forening. Det er derfor uden betydning, om de pågældende personer, der deltager i aktiviteter, som viderefører en ulovlig forening, er medlemmer af foreningen eller ej. Det strafbare gerningsindhold er selve deltagelsen i aktiviteter, der udføres for eller af foreningen.⁷⁸

Træning, oplæring og instruktioner udøvet af eller for foreningen er ulovlige aktiviteter. Hertil gælder både teoretisk undervisning og praktiske instruktioner samt vejledning, såfremt det anvendes i forbindelse med udøvelsen af en ulovlig foreningsaktivitet.⁷⁹ Dertil straffes personer, som trænes af en ulovlig forening.⁸⁰

2) Kendetegn

Adfærden angår også brugen af en ulovlig forenings kendetegn. Det bemærkes i lovforslaget nr. L 208, at brugen af symboler kan straffes, hvis det kan bevises, at brugen af kendetegnene er et udtryk for, at en ulovlig forening videreføres.

Kendetegn dækker bredt og gælder både udsmykning, symboler, navn, logoer, erstatningskendetegn og paroler. Det kan tiltænkes, at den faste vending: "FAMILIA FOREVER FOREVER FAMILIA" straffes i medfør af straffelovens § 132 a, stk. 1, da det er et fast og kendt udtryk fra LTF, som bruges blandt medlemmer til at udvise respekt og tilhørsforhold.

Tillige bemærkes det, at tatoveringer efter omstændighederne kan straffes efter stk. 1, hvis det kan bevises, at en tatovering er et udsagn om at videreføre en ulovlig forening. Her fodres det, at tidspunktet, hvor tatoveringen blev lavet tillægges særskilt vægt, herunder om indgravningen er sket

---

⁷⁷ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 18.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Vejledning om politiets indsats i forbindelse med forbud mod og opløsning af LTF, 2018, s. 12.

⁸⁰ Vejledning om politiets indsats i forbindelse med forbud mod og opløsning af LTF, 2018, s. 7.

før eller efter forbuddet/opløsningen af en forening. Hvis tatoveringen er lavet før forbuddet/opløsningen af en forening, og fremvisningen ikke er et udsagn om at videreføre en ulovlig forening, kan en tatovering straffes efter straffelovens § 132 a, stk. 2.

3) Udbredelser af foreningens budskaber og kendetegn

Der er også strafbart at udbrede ulovlige foreningers budskaber og kendetegn. Udbredelse af budskaber kan ske ved, at personer generelt udtaler sig positiv om en ulovlig forening og opfordrer andre til at fortsætte dens aktiviteter.

Det beror på en konkret vurdering, hvorvidt rene sympatitilkendegiver ikke straffes. Men hvis den pågældendes udtalelser har karakter af en opfordring til at videreføre en forening, der er forbudt eller opløst, kan personen straffes i medfør af straffeloven § 136, stk. 1.⁸¹ Denne strafbare afgrænsning giver anledning til nærmere overvejelser. Der er ikke langt fra "sympatitilkendegivelser" til "opfordring". Eftersom det skal kunne bevises, at adfærden egner sig til at videreføre en forening, kan grænserne mellem en lovlig og en ulovlig ytring være svære og til tider umulige at fastlægge.

Ligeledes vil udbredelsen af merchandise anses for at være ulovlig. Eksempelvis vil uddeling af tøj, flag, propagandamateriale mv. anses for at videreføre en forening i strid med bestemmelsen.⁸²

Personer, som producerer eller sælger kendetegn, kan blive straffet for medvirke til at fremme en ulovlig forening og blive straffet efter straffelovens § 23, såfremt det til domsfældelse fornødne forsæt kan bevises. Det kan tiltænkes, at tekstilvirksomheder, som producerer rygmærker og veste, kan blive straffet.⁸³

4) Økonomisk støtte, rådgivningsbistand og udlejning

Der er ulovligt at yde direkte og indirekte økonomisk støtte til en ulovlig forening.

Direkte støtte angår pengeoverførelser til fængslede enkeltpersoner med tilknytning til en ulovlig forening, hvis det kan bevises, at støtten gives på baggrund af et medlemskab af en ulovlig forening.

---

⁸¹ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 19.

⁸² Straffeloven § 132 a.

⁸³ Vejledning om politiets indsats i forbindelse med forbud mod og opløsning af LTF, 2018, s. 9.

Også generel økonomisk støtte ydet til en ulovlig forening er strafbar. Både enkeltpersoner, organisationer og pengeinstitutioner kan straffes for at yde filantropiske finansieringer til en ulovlig forening.⁸⁴

Den økonomiske støtte angår selve indsamlingen, herunder støtte fra egne midler, tilvejebringelse af et lån fra pengeinstitutioner eller levering af finansielle tjenesteydelser.⁸⁵ Økonomisk støtte omfatter også andre formuegoder, som stilles til rådighed for en ulovlig forening eller på anden vis støtter, fremmer eller indgår aftaler med en ulovlig forening.⁸⁶

Det er ikke et krav, at støtten direkte overdrages eller stilles til rådighed for den ulovlige forening. Det eneste, der gør sig gældende mellem den økonomiske støtte og den ulovlige forening, er, at det i sidste ende kan bevises, at det er den ulovlige forening, som modtager støtten. Hertil bemærker Justitsministeriet, at i tilfælde af, at det ikke kan dokumenteres, at støtten er nået frem til den ulovlige forening, kan der eventuelt straffes for forsøg, jf. straffelovens § 19, såfremt forsættet kan bevises.⁸⁷

Den foreslåede ordning lægger tillige op til, at "formidling" af finansielle tjenesteydelser straffes.⁸⁸ Her vil penge institutioner og revisor formentligt kunne straffes, hvis de yder konkret rådgivning til, hvordan en forening fortsætter sine økonomiske forpligtelser.

Derudover straffes generel rådgivningsbistand også. Justitsministeriet udtaler ikke yderligere, hvad der menes med rådgivningsbistand, men gør opmærksom på, at rådgivning, der konkret omhandler, hvordan foreningen kan ophøre med at udøve sin virksomhed, ikke straffes.⁸⁹

Karakteristisk for forsvarsadvokaternes virke er, at jobbet i høj grad indebærer rådgivning og støtte til de tiltalte. Med den foreslåede ordning er det nærliggende at antage, at advokater ikke har en

---

⁸⁴ Vejledning om politiets indsats i forbindelse med forbud mod og opløsning af LTF, 2018, s. 13.

⁸⁵ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 19.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 20.

⁸⁸ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 19.

⁸⁹ Ibid.

åben mulighed for at rådgive personer, som er i karambolage med grundlovens § 78 eller straffelovens § 132 a, men derimod er begrænset af straffelovens § 132 a, stk. 1, således forsvarsadvokaternes rådgivning er begrænset til kun at angå nedlukning af foreninger.

Udlejere kan straffes for at støtte ulovlige foreninger, hvis det kan bevises, at lokaler, lejekontrakter eller andre tilsvarende ydelser stilles til rådighed for en ulovlig forening. Justitsministerens overvejelser går i høj grad på klubhuslokaler og lejekontrakter til brug for en ulovlig forening.⁹⁰

Sammenfattende om økonomisk støtte, rådgivning og udlejning bemærker justitsministeren, at de nævnte typer adfærd i overvejende grad straffes som medvirken, jf. straffelovens § 23.⁹¹

5) Erstatningsforeninger

Justitsministeren har for øje, at ulovlige foreninger formentligt vil forsøge sig med nye skjulte foreninger. I den anledning bemærker justitsministeren, at erstatningsforeninger straffes. Med erstatningsforeninger menes "nye" foreninger, der i realiteten er en videreførelse af en ulovlig forening.⁹²

Justitsministeren bemærker, at det beror på en konkret vurdering, hvor det skal afgøres, hvorvidt der er tale om en erstatningsforening i strid med straffelovens § 132 a eller en ny og lovlig forening.⁹³ Vurderingen tager udgangspunkt i, om der eksisterer en formel kontinuitet mellem den "nye" og ulovlige forening.

Vurderingen er en helhedsvurdering af den nye forenings personkreds, budskaber, aktiviteter, navne, logoer, vedtægter mv. Hertil bemærker justitsministeren, at hvis der er tale om en ny forening, hvor medlemskabet og aktiviteterne udført herfor adskiller sig markant fra den ulovlige forening, kan der stadig være tale om en erstatningsforening, og henleder opmærksomheden på, at foreninger har en dynamisk medlemskreds. Derfor skal vurderingen af erstatningsforeninger yderligere bero på, om der "reelt" er tale om en ny forening. Således bliver det ikke muligt at fremme en ny erstatningsforening ved at skifte medlemskredsen ud og ændre på aktiviteterne. Hermed lægger lovforslaget nr. L 208 op til, at erstatningsforeninger skal forstås bredt.

---

⁹⁰ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 20.

⁹¹ Ibid.

⁹² Ibid

⁹³ Ibid.

Justitsministeriet gør selv opmærksom på, at vurderingen kan give anledning til afgrænsningstvivl. Eksempelvis er det ikke usædvanligt, at tidligere LTF-medlemmer stadig mødes. LTF-medlemmer er typisk barndomsvenner med fælles interesser. Hvis LTF-medlemmer fortsat forenes og laver fælles aktiviteter sammen, herunder kører motorcykel sammen, spiller dart eller drikker øl ved et stamsted, kan det efter omstændighederne udgøre en ny forening i strid med straffelovens § 132 a, stk. 1. Det skal i følgende situationer vurderes, om der er tale om en videreførelse af en ulovlig forening eller blot en række personer i social sammenhæng. Vurderingen beror på, om der er tilstrækkelige ligheder i måden at udføre aktiviteterne på, til at det kan lægges til grund, at der er tale om en deltagelse i videreførelse af en ulovlig forening.

6) Forsamlinger i det offentlige rum

Bestemmelsen § 132 a, stk. 1, kan efter omstændighederne kriminalisere forsamlinger af tidligere bandemedlemmer i det offentlige rum, hvis det kan bevises, at der er et personsammenfald. Herindunder falder tilfælde, hvor en ulovlig forening ønsker at markere sig i en større demonstration ved større begivenheder, i nattelivet, i forbindelse med retsmøder eller løsladelser af foreningens medlemmer.⁹⁴ Det fremgår af bemærkningerne, at det vil bero på en konkret vurdering, om der er tale om personlige arrangementer af social aktivitet, eller om der reelt er tale om en forsamling, hvor en ulovlig forening videreføres. Ved vurderingen tillægges det vægt, om forsamlingen foregår og finder sted på væsentligt samme måde, som før foreningen var ulovlig.⁹⁵ Vurderingen minder i høj grad om vurderingen af erstatningsforeninger, hvor personkredsen i høj grad er udslagsgivende, men også den reelle videreførelse tillægges vægt.

2.2.3 Forbud mod at besidde eller anvende en ulovlig forenings kendetegn

Straffeloven § 132 a, stk. 2, skal ses som en opsamlingsbestemmelse til straffeloven § 132, stk. 1. Fuldbyrnelsen af det strafbare forhold efter stk. 2 er fremrykket til den blotte besiddelse af en ulovlig forenings kendetegn og kriminaliseres dermed på et tidligere stadie end stk. 1.

---

⁹⁴ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.3.

⁹⁵ Ibid.

Det fremgår direkte af Justitsministeriets retningslinjer, at personer straffes i medfør af straffelovens § 132 a, stk. 2, selvom der ikke er nogen andre i offentligheden, som har set kendetegnet eller følt sig utrygge.⁹⁶

Der gælder kun et krav om forsæt til at besidde eller anvende en ulovlig foreningskendetegn. Bestemmelsen er således anvendelig i de tilfælde, hvor det ikke kan bevises, at brugen af en ulovlig forenings kendetegn er et udtryk for, at ulovlige foreninger videreføres.

1) Kendetegn og ytringer

Alle former for kendetegn, herunder også erstatningskendetegn, som kan relateres til en ulovlig forening, er strafbare at anvende i offentligheden, i kriminalforsorgens institutioner eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds. Forbuddet omfatter både påklædning, rygmærker, emblemer, udsmykningsgenstande, flag, symboler, talkombinationer og paroler.⁹⁷

I lovforslaget nr. L 208 bemærkes det udtrykkeligt, at bestemmelsen i stk. 2 skal omfatte kendetegn i bred forstand. Det strafbare ved symboler er signalerne og tilkendegivelserne heri, som sendes til omverden. Hertil tilføjer Justitsministeriet, at måden at sammensætte bestemte beklædningsgenstande, herunder valg af farver og bestemte mærkevarer, uanset logoer eller symboler, kan opfattes som bestemte signaler og dermed straffes.⁹⁸ LTF er kendt for en sort dresscode med sorte hætte-trøjer, hvide sportssko og smykker med vinger. LTF's dresscode kan efter omstændighederne udgøre en ulovlig attribut.

Af lovforslaget nr. L 208 fremgår det, at paroler også straffes, hvis det kan henføres til en ulovlig forening.⁹⁹ Herved straffes sætninger eller nogle få ord, der kort og slagkraftig udtrykker en holdning. Det kan her formodes, at Loyal To Familias slogan, "FAMILIA FOREVER FOREVER FAMILIA", kan

---

⁹⁶ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 22.

⁹⁷ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.3.2.

⁹⁸ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 19.

⁹⁹ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 19.

blive en strafbar ytring efter stk. 2 i det offentlige rum, eftersom det er et fast udtryk, som benyttes for at vise tilhørsforhold og respekt til Loyal To Familia.

Her erindres det, at bestemmelsen er ikke begrænset til medlemmer, der i kraft af deres medlemskab har et tilknytningsforhold, men også personer udefra, der ikke er medlemmer. Her kan en umotiveret brug af paroler, som kan henføres til en forenings kendetegn, efter omstændighederne blive straffet, uagtet et eventuelt medlemskab.

I bemærkningerne fremføres det, at brugen af kendetegn kan legitimeres, hvis brugen af en forenings kendetegn sker i sammenhæng med en almindelig nyhedsformidling, journalistisk virksomhed, forfattervirksomhed eller i forbindelse med en lovlig demonstration, hvor brugen af en forenings kendetegn benyttes som et led i den offentlige debat. Ligeledes kan tøj og symboler bruges i den private sfære, uden at dette nødvendigvis er strafbart.¹⁰⁰

Det er op til en konkret vurdering, hvorvidt brugen af en forenings kendetegn bruges lovligt, eller om besiddelsen eller anvendelsen er et udtryk for at omgå forbuddet. I lovforslagets specielle bemærkninger illustrerer justitsministeren grænsen. Justitsministerens eksempel tager udgangspunkt i en person, hvis trøje er påtrykt en ulovlig forenings kendetegn med store bogstaver, mens det samtidig med små bogstaver tilkendegives, at foreningen bør tillades. Med følgende eksempel mener justitsministeren, at personen efter omstændighederne bør straffes, da størrelsesforskellen mellem bogstaverne kan være et udsagn om at undgå forbuddet, og at der dermed ikke er tale om lovlig brug i forbindelse med en demonstration, men derimod et forsøg på at omgå forbuddet.¹⁰¹ Brugen af en ulovlig forenings kendetegn kan kun legitimeres, hvis brugen sker som led i fremsættelsen af en lovlig ytring, som har til hensigt at kritisere eller anfægte det konkrete forbud.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 19 og 21.

¹⁰¹ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 23.

¹⁰² Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Pkt. 2.2.3.2.

2) Tatoveringer

I lovforslaget nr. L 208 fremgår det, at tatoveringer efter omstændighederne kan straffes, hvis tatoveringerne er et udtryk for at fremvise en ulovlig forenings kendetegn.

Hertil bemærkes det, at tatoveringer som udgangspunkt ikke er ulovlige, og at det vil bero på en konkret vurdering.¹⁰³ Ved vurderingen tillægges det strafskærpende vægt, om tatoveringer lovligt kan tildækkes, men alligevel fremstår tydeligt. Størrelsen og placeringen samt tidspunktet for tatoveringens indgravering tillægges også vægt.¹⁰⁴ Eftersom vurderingen særligt lægger vægt på, om en tatovering er lavet før eller efter forbuddet, er bestemmelsen en opfordring til, at personer ikke bør få tatoveret en ulovlig forenings kendetegn.

Justitsministeren kommer med et kuriøst eksempel på, hvilken situation der kan legitimere en tatovering af en ulovlig forenings kendetegn. Eksemplet bygger på en situation, hvor en person befinder sig letpåkædt på en strand en varm sommerdag med en synlig tatovering. I følgende situation vil personen ikke være at straffe, hvis den omstændighed, at tatoveringen kan ses, ikke er et udtryk for at fremvise en ulovlig forenings kendetegn.¹⁰⁵ Det gælder dermed et krav om forsæt til at fremvise tatovering.

Forenklet kan det formuleres således, at en person straffes, hvis det kan bevises, at fremvisningen af tatoveringen sker med det formål, at omverden skal se den. Det kan tiltænkes, at en person på en regnvejrsdag, som umotiveret smider overtrøjen og har placeret en stor tatovering af en ulovlig forenings kendetegn på ryggen, formentligt vil straffes.

Det er en svær vurdering, da grænserne for privat liv og offentlige liv til tider er flydende, herunder også hvordan man ønsker at gå påklædt. Nogle personer finder det fordelagtigt at gå letpåkædt om

---

¹⁰³ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 22.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Ibid.

vinteren, eller vice versa pakket ind i tøj om sommeren. I høringsvarene fra Den Danske Dommerforening bemærkes det, at et forbud mod besiddelse eller anvendelse af en forenings kendetegn, herunder særligt tatoveringer, kan give anledning til afgrænsningstvivl.¹⁰⁶

2.2.4 På offentligt sted, i kriminalforsorgens institutioner eller med forsæt til udbredelsen i en videre kreds

Straffelovens § 132 a, stk. 2, anvendelsesområde er betinget af, at besiddelsen eller anvendelsen af en ulovlig foreningskendetegn sker på offentligt sted, i kriminalforsorgens institutioner eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds.

1) Offentligt sted

Med "offentligt sted" sigtes der til det offentlige rum eller steder med offentlig adgang. Bestemmelsen ordlyd skal ses i overensstemmelse med det område, som er omfattet af ordensbekendtgørelsen § 2, herunder alle veje med almindelig tilgang, jernbaner- og rutebilstationer, butikker, offentlige kontoer og forlystelsesparker mv.¹⁰⁷ Bestemmelsen gælder dog ikke i privates eget hjem eller i udelukkende private sammenhænge.¹⁰⁸

2) I kriminalforsorgens institutioner

Bestemmelsen anvendes også alle steder indenfor kriminalforsorgens institutioner, herunder arresthuse, pensioner samt åbne og lukkede fængsler. Det bemærkes udtrykkeligt i lovforslaget, at den blotte besiddelse af en forenings kendetegn i "egen" celle er omfattet af bestemmelsen.¹⁰⁹ Henset til den utryghedsskabende effekt, som besiddelse eller anvendelse af en forenings kendetegn har, samt den sårbare position, som nye indsatte har, ser Justitsministeriet et behov for at strække anvendelsesområdet til at angå indsattes egne celler.

I høringsvarene til straffelovens § 132 a udtrykker Landsforeningen Krim særlige betænkeligheder ved kriminaliseringen af brugen af en forenings kendetegn i "egne" celler. Ifølge Landsforeningen Krim skal indsattes egne celler opfattes som deres egne hjem og dermed nyde privatlivsbeskyttelsen

---

¹⁰⁶ Folketingets Retsudvalg, 2017-2018, Bilag 2, høringsvar: Høring over udkast til lovforslag om ændring af straffeloven og retsplejeloven, s. 1.

¹⁰⁷ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 22.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Ibid.

i EMRK artikel 8. Et indgreb, som ikke straffes i privathjemmet, men i indsattes egne celler, kan ifølge Landsforeningen Krim udgøre en ulovlig forskelsbehandling i strid med diskriminationsforbuddet i EMRK artikel 14.¹¹⁰

3) Forsæt til udbredelsen i en videre kreds

Slutteligt kriminaliseres besiddelsen eller anvendelsen af en forbudt eller opløst forenings kendetegn, hvis der er forsæt til at udbrede foreningskendetegnet i en videre kreds, herunder via digitale platforme (Facebook), internettet i øvrigt, private arrangementer i form af fester og møder og ytringer fremsat i pressen.¹¹¹

Bestemmelsen gælder også i tilfælde, hvor udbredelsen af en forenings kendetegn sker via en ikke-offentlig Facebook-profil og eller i en lukket Facebook-gruppe. Det centrale ved vurderingen er antal "venner", den ikke-offentlige Facebook-profil har, eller hvor mange eksisterende medlemmer der er i den lukkede-gruppe, hvor et eventuelt opslag er bliver postet.¹¹²

Problemstillingen har ikke været berørt i praksis før i henhold til straffelovens § 132 a, stk. 2, men den kan formentligt sammenlignes med retstilstanden fra straffelovens øvrige bestemmelser, herunder § 266 b. Straffelovens § 266 b indeholder en identisk formulering, hvor bl.a. trusler fremsat offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds straffes.

Højesteret har taget stilling til, hvor stor en personkreds det kræver, at en ikke-offentlig Facebook-profil har, før et opslag egner sig til at blive udbredt i en videre kreds.

I U 2016.3235 H bliver T fundet skyldig i overtrædelsen af § 266 b ved at fremsætte trusler via et Facebook-opslag. Med henvisning til at T har 510 "venner" på Facebook, henfører retten opslaget til § 266 b, hvorved opslaget egnes til at udbrede frygt i en videre kreds. Derfor synes det nærliggende at antage, at det samme gælder for straffeloven § 132 a, stk. 2, ud fra lighedshensynet og henset til den identiske formulering.

---

¹¹⁰ Folketingets Retsudvalg, 2017-2018, Bilag 1, Hørringsvar: Høringsoversigt og høringssvar fra justitsministeren, s. 15.

¹¹¹ Vejledning om politiets indsats i forbindelse med forbud mod og opløsning af LTF, 2018, s. 10.

¹¹² Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til nr. 2. s. 22.

I lovforslaget bemærkes det, at bestemmelsen¹¹³ ikke finder anvendelse i udelukkende private sammenhænge, herunder private fester eller arrangementer. Til trods for det kan en privat fest med mange deltagere, som besidder bestemt tøj, rygmærker og eller logoer, være strafbar alligevel, navnlig på baggrund af deltagerantallet.¹¹⁴ Det kan forekomme betænkeligt at skride ind i private arrangementer udelukkende på baggrund af deltagerantallet og deltagerens påklædning. Det er formentligt også en svær bevisbyrde at løfte, da det kræver forsæt til at udbrede en forenings kendetegn i en videre kreds.

Kapitel 3. Domsanalyser

3.1 TFK.2020.90¹¹⁵

Dommen omhandler et fængslet LFT-medlem fra Storstrøm Fængsel, som bliver tiltalt for at overtræde straffelovens § 132 a, stk. 1, ved at have videreført en foreløbig forbudt forening ved at have sendt et brev til et andet LFT-medlem i Enner Mark Fængsel. Tiltalen bliver rejst på baggrund af brevets ydre og indre indhold, som gentagende gange tilkendegiver LTF med bogstaverne "F.F.", "LTF" og "FAMILIA TIL DØDEN". Den tiltalte bliver dømt for at overtræde straffelovens § 132 a, stk. 1.

3.1.1 Betingelsen "Den, der deltager i videreførelse"

Den retlige tvist angår, hvorvidt forsendelse af et brev fra et LFT-medlem til et andet LFT-medlem kan henføres under straffelovens § 132 a, stk. 1.

Ved fastlæggelsen af rækkevidden for betingelsen "Den, der deltager i videreførelsen" bruger retten – både byretten og landsretten – en subjektiv fortolkning. Her ligger retten lovforarbejderne til lov nr. 715 af 8. juni 2018 til grund og refererer til Justitsministeriets retningslinjer.

»... Den foreslåede bestemmelse omfatter enhver videreførelse af foreningen, herunder alle former for aktiviteter, som kan henføres direkte eller indirekte til en forbudt eller opløst forening. Bestemmelsen indebærer således, at alle aktiviteter, der f.eks. udøves af eller for foreningen, er ulovlige. Det gælder således også ellers lovlige aktiviteter, som foreningen måtte udføre, og dette gælder, uanset om foreningen efter forbuddet eller opløsningen måtte være stoppet med at udføre

---

¹¹³ Straffeloven § 132 a

¹¹⁴ Vejledning om politiets indsats i forbindelse med forbud mod og opløsning af LTF, 2018, s. 11.

¹¹⁵ Øste Landsret dom af 29. april 2019, sagsnummer: S-1173-19.

*ulovlige aktiviteter. Bestemmelsen omfatter endvidere enhver form for medlemskab af foreningen, ligesom handlinger, der har til formål at rekruttere nye medlemmer til foreningen, vil være omfattet.*¹¹⁶

Retten tillægger tiltaltes medlemskab afgørende vægt ved vurderingen af det strafbare forhold. Til lige lægger retten vægt på, at brevet er sendt fra et LFT-medlem til et andet LFT-medlem. Som det fremgår af ovennævnte citats sidste pkt., er det blotte medlemskab af en ulovlig forening omfattet af straffelovens § 132 a, stk. 1.

Den tiltalte bekræfter selv overfor retten at være medlem af LTF. Man kan overveje, om retten kan henføre forholdet under straffelovens § 132 a, stk. 1, hvis den tiltalte forholder sig tavs omkring sit LFT-medlemskab. Det kan tiltænkes, at anklagemyndigheden vil have svært ved at bevise den tiltaltes forsæt, hvis ikke medlemskabet bliver oplyst.

Dog skal det bemærkes, at retten også tillægger symboler og logoer vægt ved vurderingen af den strafbare deltagelse. Retten refererer igen til lovforarbejderne til lov nr. 715 af 8. juni 2018 og citerer:

*”Brug af foreningens kendetegn, herunder udsmykning, symboler, navn, logo mv., vil også være omfattet af den foreslåede bestemmelse i stk. 1, hvis det kan påvises, at kendetegnet anvendes som led i en videreførelse af foreningen.”*¹¹⁷

Hertil bemærker retten, at brevet er markeret med F.F. på ydersiden, og antager, at det står for Familia Forever, som efter omstændighederne er erstatningskendetegn for Loyal To Familia. Retten fastslår, trods den tiltaltes modstridende forklaring, at F.F. udgør et erstatningssymbol i strid med straffelovens § 132 a, stk. 1.

Hertil skal det bemærkes, at usikkerheden i, hvad der tilkendegives ved bogstaverne F.F., bliver styrket ved at læse det i sammenhæng med brevets indre indhold, som refererer direkte til LTF. Det kan derfor formentligt antages, at F.F. har været relateret til Loyal To Familia – trods tiltaltes modstridende forklaring.

---

¹¹⁶ TFK.2020.90 s. 3.

¹¹⁷ TFK.2020.90 s. 3.

På den baggrund udtaler retten, at der ikke er tale om et privat brev mellem venner, men derimod en tilkendegivelse om medlemskab fra afsenderen til modtageren, som egner sig til at videreføre en forbudt forening i strid med straffelovens § 132 a, stk. 1.

I samme lovforslag, som retten refererer til, fremgår det, at personer, som i generelle vendinger udtaler sig positivt om foreningen og dens budskaber, som udgangspunkt ikke straffes, hvis der er tale om rene sympatitilkendegivelser. Ved at læse brevets indhold, herunder "Familia til døden", frembyder det ikke nødvendigvis en forståelse af, at man deltager i en videreførelse. Den tiltalte forklarer selv, at han ikke har haft forsæt til at videreføre LTF, men derimod skrive til en god ven. Dette bliver der ikke taget højde for i sagen. "Familia til døden" kan objektivt set også betragtes som en sympatierklæring til sin gamle bande.

Ligeledes kan det forekomme betænkeligt, at personer kan dele ulovlige foreningskendetegn med hinanden i lukkede Facebook-grupper med op til 500 venner, hvis en indsat til en anden indsat ikke må tilkendegive tilhørsforhold igennem et lukket privat brev.

Det er formentligt tiltaltes LFT-medlemskab, som er udslagsgivende ved forsætsvurderingen.

3.1.2 Under et administrativt forbud

I nærværende sag bliver tiltalte dømt i Østrelandsretten den 31. april 2019.¹¹⁸

Med henvisning til byretsafgørelsesdatoen i U2021.4999, som var den 24. januar 2020,¹¹⁹ er den tiltalte i Tfk2020.90 blevet dømt i Landsretten, inden LTF's opløsningssag overhovedet var genstand for en forudgående domstolsprøvelse.

Her skal det erindres, at den ene af de to betingelser for at blive straffet for overtrædelse straffelovens § 132 a, stk. 1., kræver, at der er tale om en forbudt eller opløst forening ved dom. Selvom regeringen midlertidig kan erklære en forening forbudt, skal regeringsbeslutningen realitetsbehandles af retten. Regeringsbeslutningen om at forbyde en forening i opløsningssagen mod LTF bliver først godkendt af byretten den 24. januar 2020, hvor retten udtaler:

---

¹¹⁸ TFK.2020.90 s. 4.

¹¹⁹ U.2021.4999 s. 1.

”finder retten, at det foreløbige forbud mod Loyal to Familia nedlagt af Københavns Politi den 4. september 2018, og efterfølgende stadfæstet af Rigsadvokaten og Justitsministeriet, er lovligt.”¹²⁰

Fra landsrettens afgørelsesdato i sagen TfK2020.90 og til byrettens realitetsbehandling af det administrative forbud i LTF-sagen er der en mellemliggende periode på omtrent tre måneder.¹²¹ Det er nærliggende at antage, at den tiltalte i sagen TfK2020.90 har afsonet sin 40 dages ubetingede fængselsstraf – formentligt inden realitetsbehandlingen af det administrative forbud i LTF-sagen. Dvs. at den pågældende person i TfK2020.90 er blevet straffet for at overtræde straffelovens § 132 a, stk. 1, inden domstolene overhovedet har taget stilling til, om det administrative forbud er lovligt.

Det er foreneligt med lovforarbejderne til lov nr. 715. Her tilkendes det, at straffelovens § 132 a skal finde anvendelse fra et administrativt forbud.

Det var denne bekymring, Institut for Menneskerettigheder udtrykte i sine høringssvar til den pågældende lov. I realiteten kunne domstolene have underkendt regeringsbeslutningen i opløsnings-sagen mod LTF, hvis ikke foreningen var ulovlig efter grundlovens § 78. Hvis det var tilfældet, ville den tiltalte i nærværende sag have været straffet uretmæssigt. Det kan som nævnt ovenfor give anledning til forfatningsmæssige betænkeligheder, at personer kan straffes for at videreføre en forening, som de facto er blevet erklæret ulovlig, men ikke har været genstand for en forudgående rettergang.

3.2 U.2020.1389 ¹²²

Sagen omhandler et LFT-medlem, som bliver dømt for at overtræde straffelovens § 132 a, stk. 2, ved på offentligt sted at have besiddet en sort kasket påtrykt et hvidt ”F” på forsiden.

3.2.1 Betingelsen ”på offentligt sted”

Den tiltalte bliver sigtet på Blågårdsgade Plads, Nørrebro i København, kl. 23.50, for at have båret en sort kasket med et hvidt bogstav F på fronten. Det fremgår ikke, at nogen skulle have følt sig utrygge ved fremvisningen.

Retten læner sig op ad Justitsministeriets retningslinjer og forholder sig til, at bestemmelsen i straffelovens § 132 a, stk. 2, angår et selvstændigt forbud mod besiddelse eller anvendelse af en forbudt

---

¹²⁰ U.2021.4999 s. 175.

¹²¹ 31. oktober 2019 – 24. januar 2020 = 85 dage

¹²² Øste Landsret Dom af 29. januar 2020, sagsnummer S-838-19

forenings kendetegn. I den anledning citerer retten Justitsministeriets retningslinjer for straffelovens § 132 a, stk. 2, og ligger en subjektiv fortolkning til grund. Retten udtaler:

*"Bestemmelsen indebærer et selvstændigt forbud mod at besidde eller anvende en forbudt eller opløst forenings kendetegn i de nævnte tilfælde, og den skal supplere forbuddet i stk. 1 om videreførelse af en forbudt eller opløst forening, der bl.a. omfatter anvendelse af kendetegn, hvis det kan påvises, at anvendelsen er et led i videreførelsen af foreningen. Bestemmelsen er således anvendelig i de tilfælde, hvor det ikke kan bevises, at brug af foreningens kendetegn er udtryk for, at foreningen videreføres."*¹²³

3.2.2 Foreningskendetegn i strid med stk. 2.

Retten tillægger den tiltaltes fortsatte LFT-medlemskab afgørende vægt ved afgørelsen af, hvorvidt den tiltalte har båret et ulovligt kendetegn i strid med straffelovens § 132 a, stk. 2. Det kan tiltænkes, at den tiltalte formentligt ikke ville have været straffet efter straffelovens § 132 a, stk. 2, hvis ikke medlemskabet kunne bevises.

Tiltaltes medlemskab af LTF fastslår retten på baggrund af politiets vidneudsagn- og dokumentationsrapport. Dokumentationsrapporten er en uddybende beskrivelse af gruppen Loyal To Familias adfærd og aktiviteter, som støttes af omfattende personoplysninger fra politiets registre. Politiet har observeret tiltalte adskillige gange ved Blågårds Plads med kasketten på og løbende rapporteret tiltaltes adfærd.¹²⁴ Efter politiets opfattelse holder den tiltalte vagt ved Blågårds Plads, når ledende LFT-medlemmer holder møde ved Blågårds Plads. Ligeledes udtaler politiet, at kasketter med et F på fronten er normal påklædning for LFT-medlemmer.

Herefter præciserer retten den sproglige forståelse af F og uddyber, at det indgår i navnet Loyal To Familia, og sammenholder det med, at foreningen førhen har anvendt F i forbindelse med FFFF, som står for FAMILIA FOREVER FOREVER FAMILIA. Retten udtaler:

---

¹²³ U.2020.1389, s. 3.

¹²⁴ U.2020.1389 s. 3 og 4.

”Under disse omstændigheder og henset til, at bogstavet »F« indgår i navnet Loyal To Familia, og at foreningen har benyttet bogstavet »F« blandt andet i betegnelsen »FFFF«, der står for Familia Forever Forever Familia, finder retten det bevist, at tiltalte ved at bære denne kasket på gerningstidspunktet har overtrådt straffelovens § 132 a, stk. 2.”¹²⁵

Fastlæggelsen af den sproglige forståelse af F bygger i høj grad på politiets observationer af LTF og deres medlemmers adfærd. Det er betænkeligt, at politiets observationer af påklædning kan blive lagt til grund i retten uden yderligere beviser for tilkendegivelserne heri. Dog udtaler den tiltalte sig generelt ikke, og forsvarsadvokaten har ikke henført forholdet under EMRK artikel 10, hvorfor der ikke er foretaget en proportionalitetsvurdering.

Det er formentligt tiltaltes medlemskab, som er udslagsgivende for domsfældelsen.

3.3 U.2021.4055¹²⁶

Sagen drejer sig om et tidligere LTF-medlem, som bliver dømt for at overtræde straffelovens § 132 a, stk. 2, ved i sin egen celle at have besiddet en stak papirer, hvor der med blyant er skrevet Loyal To Familia, 827 og BGP. Indholdet i papirend er ifølge retten egnet til at sende signaler om tilhørsforhold til LTF og dermed utryghedsskabende for resten af fængslet, herunder de andre indsatte og personalet.

3.3.1 Betingelsen ”besidde eller anvende i kriminalforsorgens institutioner”

Retten hæfter sig ved Justitsministeriets sproglige udstrækning af ordlyden ”i kriminalforsorgens institutioner” og bruger en subjektiv fortolkning. Hertil udtaler retten:

”Af samme årsager finder Justitsministeriet behov for, at forbuddet mod besiddelse og anvendelse af kendetegn skal gælde generelt i hele institutionen, herunder i den enkeltes celle, idet de indsatte bl.a. i fritiden, kan have adgang til at være sammen i hinandens celler.”¹²⁷

Hertil henfører retten forholdet, den blotte tilstedeværelse af en stak håndtegnet papir med en grafisk design af Loyal To Familia i den tiltaltes egen celle, til at udgøre et strafbart forhold i strid med straffelovens § 132 a, stk. 2.

---

¹²⁵ U.2020.1389 s. 4.

¹²⁶ Øste Landsrets Afgørelse fra den 24. juni 2021, sagsnummer: S-3382-19.

¹²⁷ U.2021.4055 s. 6.

Ved en ordlydsfortolkning af bestemmelsen fremgår det ikke nogen steder, at kreative fremstillinger af ulovlige foreninger på papir straffes. Retten bruger en begrænset udvidet fortolkning¹²⁸ og udstrækker den sproglige forståelse af videreførelsen af en ulovlig forening til at angå papirstegninger, hvilket ikke er reguleret nogen steder i de omfattende retningslinjer for straffelovens § 132 a, stk. 2.

Det er værd at fremhæve, at fortolkningen af dette forhold gav anledning til dissens i byretten. Den dissenterende byretsdommer vil frifinde den tiltalte for dette forhold og udtaler:

”Uanset oplysningerne om at tiltalte har været medlem af Loyal to Familia, finder jeg, at det forhold, at tiltalte i sin celle er fundet at være i besiddelse af et A4-papir, hvor der med håndskrift er anført »loyal to familia«, uden at dette indgår i en anden sammenhæng, ikke er omfattet af straffelovens § 132 a, stk. 2. Jeg stemmer derfor for at frifinde tiltalte i dette forhold.”¹²⁹

Selvom det fremgår af straffelovens forarbejder, at erstatningskendetegn skal forstås bredt, udtaler den pågældende dommer, at det vil være at gå for vidt at straffe for det forhold at skrive navne for en forbudt forening på et papir. Trods Justitsministeriets opfordring til at fastlægge symboler og erstatningskendetegn bredt hævder dommeren, at der ingen steder i lovforarbejderne til straffelovens § 132 a, stk. 2 er, anført, at det er ulovligt at tegne navnene på ulovlige foreninger. Dommeren går ikke længere end ordlyden i lovforarbejderne til straffelovens § 132 a, stk. 2, men begrænser fortolkningen og bruger, modsat de andre to dommere, en indskrænkende fortolkning.¹³⁰

Med henvisning til lovforslaget specielle bemærkninger bemærker Justitsministeriet, at besiddelsen af kendetegn kan ske berettiget, såfremt besiddelsen sker som et almindeligt led i kunstnerisk virksomhed eller forfattervirksomhed. Det hensyn er der ikke blevet taget højde for under sagen. Det kan tiltænkes, at et stykke A4-papir påtegnet LTF i et grafisk design meget vel er et forhold, som falder ind under en kunstnerisk udtryksform og dermed berettiget besiddelse/anvendelse.

---

¹²⁸ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 79.

¹²⁹ U.2021.4055 s. 4.

¹³⁰ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 75.

Supplerende bemærker dommeren:

”hvilket under alle omstændigheder ikke er omfattet af bestemmelsen, såfremt forholdet var begået uden for kriminalforsorgens institutioner og på et ikke offentligt sted.”¹³¹

Hertil refererer dommeren implicit til forskelsbehandling, herunder formentligt ulovlig forskelsbehandling i strid med diskriminationsforbuddet i EMRK artikel 14. Hertil skal det erindres, at der ifølge Justitsministeriets retningslinjer i lovforslaget nr. 208 bemærkes, at besiddelsen af kendetegn ikke straffes, hvis de bæres i udelukkende private anliggender.

Dommeren mener derfor, at det kræver sikre holdepunkter at straffe en indsat i sin egen celle for at være i besiddelse af en ulovlig kendetegn, og at en domsfældelse på baggrund af sagens omstændigheder er for vidtgående.

Dommerens synspunkt supplerer betænelighederne i høringssvarene til lovforslaget nr. L 208 fra Landsforening Krim.¹³² Efter Landsforening Krim's opfattelse udgør fængselsceller indsatte eget hjem og er dermed et privat anliggende beskyttet efter EMRK artikel 8. Derfor mener Landsforening Krim ikke, at indsatte egne celler skal omfattes af kriminalforsorgens institutioner.

Det kan forekomme betænkeligt, at en stak håndskrevne papirer i en indsatte celle betragtes som besiddelse/anvendelse i strid med straffelovens § 132 a, stk. 2, henset til at besiddelsen/anvendelsen af en ulovlig forenings kendetegn ikke straffes i udelukkende private sammenhæng.

3.3.2 EMRK artikel 10, stk. 2

I landsretten bliver ytringsfriheden i EMRK artikel 10 påberåbt og prøvet af retten.

Retten prøver af indgrebet tager udgangspunkt i, hvorvidt der foreligger legitime hensyn, og om hensynene er nødvendige i et demokratisk samfund.

Retten bruger en formålsfortolkning af straffelovens § 132 a, stk. 2, og refererer til formålene og hensynene bag bestemmelsen.¹³³ Hertil udtaler retten:

---

¹³¹ U.2021.4055 s. 3.

¹³² Folketingets Retsudvalg, 2017-2018, Bilag 1, Hørringsvar: Høringsoversigt og høringssvar fra justitsministeren, s. 15.

¹³³ Munk-Hansen, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2018, s. 304.

”Anvendelsen af f.eks. rygmærker, tøj eller andre symboler og kendetegn, der knytter sig til en forening, kan virke utryghedsskabende, hvis foreningen offentligt er forbundet med kriminalitet, herunder blandt andet personfarlig kriminalitet.”¹³⁴

Hertil bemærker retten, at symboler i fængsler er utryghedsskabende for andre indsatte, herunder særligt ”svage indsatte”, som er særligt modtagelige overfor symboler. Dertil bemærker retten, at symboler også kan virke utryghedsskabende overfor personalet, da det ikke er usædvanligt, at de indsatte overfalder personalet.

Dertil lægger retten også behovet for at sikre en effektiv håndhævelse af en foreløbigt forbudt eller opløst forening til grund som vægtige hensyn.

Domstolene vurderer formålene bag loven som legitime hensyn i henhold til den nationale sikkerhed, offentlig tryghed og forebyggelse af uorden og citerer Justitsministeriets overvejelser med loven.¹³⁵

*”Den foreslåede strafbestemmelse har til formål at sikre håndhævelsen af et foreløbigt forbud eller en endelig opløsning af en forening, der havde et ulovligt øjemed, f.eks. fordi foreningen virkede ved vold. Bestemmelsen varetager således hensynet til den nationale sikkerhed, offentlige tryghed og forebyggelse af uorden eller forbrydelse”.*¹³⁶

Hertil supplerer retten med støtte i Justitsministeriets overvejelser i lovforslaget nr. L 208:

*”Et forbud fastsat i straffeloven er efter Justitsministeriets opfattelse nødvendigt for at modvirke, at foreningens aktiviteter, herunder navnlig rekruttering af nye medlemmer, søges videreført i kriminalforsorgens institutioner, hvor der relativt set vil kunne være samlet mange tidligere medlemmer af en opløst forening”.*¹³⁷

Domstolenes fortolkning af nødvendigheden af indgrebet i henhold til et demokratisk samfund er i høj grad bygget på en subjektiv- og formåls fortolkning, hvor lovforarbejdernes formål lægges til

---

¹³⁴ U.2021.4055 s. 5.

¹³⁵ U.2021.4055, s. 5.

¹³⁶ U.2021.4055, s. 6.

¹³⁷ U.2021.4055, s. 7.

grund ved vurderingen, herunder forebyggelse af en ulovlig forenings aktiviteter og utryghed som primære komponenter.

Rettens prøvelse af EMRK artikel 10, stk. 2, opfylder alle betingelserne, herunder de legitime hensyn for et indgreb og nødvendigheden i et demokratisk samfund, hvorfor indgrebet ikke udgør en krænkelse af den tiltalte rettigheder i strid med EMRK artikel 10.

Selvom det ikke udtrykkeligt fremgår af ordlyden af EMRK artikel 10, stk. 2, foretager EMD en proportionalitetsvurdering under nødvendighedsvurderingen. Dette er Justitsministeriet opmærksom på i lovforarbejderne til straffelovens § 132 a. I lovforslaget, som retten refererer til, har Justitsministeriet gjort udtrykkeligt opmærksom på, at proportionalitetsvurderingen i EMRK artikel 10, stk. 2, skal vurderes på baggrund af indholdet af ytringen, ytringens karakter, og hvilken sammenhæng ytringen er fremkommet i.¹³⁸

På trods af Justitsministeriets opfordring er der ikke blevet foretaget en helhedsvurdering i sagen. Ved at sammenholde omstændighederne, som den tiltalte bliver sigtet under, er der ingen indikationer for, at den tiltalte med sine tegninger af LTF-logoer har skræmt sine omgivelser. Ligeledes er der ingen omstændigheder, som indikerer, at den tiltalte har signaleret magt, ejerskab eller har et ønske om rekruttering. Ligeledes er forholdet ikke blev holdt op imod kunstnerisk virksomhed eller lovlig ytring. En papirstegning påtegnet LTF kunne i almindeligheden betragtes som en slags sympatitilkendegivelse.

Derudover er der ikke foretaget en proportionalitetsvurdering. Der findes allerede en bestemmelse, som kriminaliserer brugen af symboler, der kan virke magtdemonstrerende i kriminalforsorgens institutioner, jf. genstandsbekendtgørelsen § 2, stk. 1, nr. 13. Med henvisning til sanktionsmulighederne for overtrædelse af genstandsbekendtgørelsen findes der lempeligere sanktioner end dem, som er fastsat i straffelovens § 132 a, stk. 2. Ifølge disciplinærstrafbekendtgørelsen sanktioneres overtrædelse af genstandsbekendtgørelsen med advarsel, bøde eller fængselsstraf.

Sagen bliver med en enstemmig dommervotering stadfæstet i Landsretten.¹³⁹

---

¹³⁸ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.3.3.

¹³⁹ U.2021.4055, s. 9.

Kapitel 4. Analyse af EMRK artikel 10

4.1 EMRK artikel 10

I følgende afsnit analyseres den materielle beskyttelse i EMRKS artikel 10, herunder med fokus på EMD's fortolkning af bestemmelsens rækkevidde.

4.1.1 Ytringsbegrebet

EMRK artikel 10 indeholder en ret til at ytre sine tanker og meninger både verbalt og nonverbalt jf. udtrykket "Freedom of Expression".¹⁴⁰ Ytringsfriheden dækker også over informationsfriheden, og sikrer en ret til at modtage og dele informationer "To Receive".¹⁴¹

EMD udtaler generelt, at indgreb i ytringsfriheden skal fortolkes snævert, og at enhver begrænsning kræver en overbevisende begrundelse.¹⁴² I sagen PEDERSEN AND BAADSGAARD v. DENMARK udtaler EMD:

"As set forth in Article 10, this freedom is subject to exceptions, which must, however, be construed strictly, and the need for any restrictions must be established convincingly"¹⁴³

Når EMD skal vurdere, hvorvidt der er sket en krænkelse af ytringsfriheden, undersøger EMD først, hvorvidt ytringsfrihedsbegrebet er anvendeligt på det faktum, der klages over, dvs. om det er "applicable". Vurderingen kræver nærmere indsigt i, hvordan begrebet ytring skal forstås.

Ytringsfriheden dækker generelt alle slags ytringer, herunder ytringer målrettet faktiske forhold ("information") og meningstilkendegivelser ("ideas"), jf. EMRK artikel 10, stk. 1. Ytringsfriheden dækker over verbale ytringer, ytringer fremsat på skrift i ethvert medium og nonverbale udtryksformer.¹⁴⁴

Omfanget af nonverbale udtryksformer indbefatter billeder, kunst og symboler.¹⁴⁵ Med henvisning til GOUGH v. THE UNITED KINGDOM omfatter artikel 10, stk. 1, også personernes påklædning, såfremt en meningstilkendegivelse udtrykkes. I nærværende sag antager EMD, at personers færden

---

¹⁴⁰ EMRK artikel 10, stk. 1.

¹⁴¹ EMRK artikel 10, stk. 1.

¹⁴² ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 301.

¹⁴³ PEDERSEN AND BAADSGAARD v. DENMARK, præmis 71.

¹⁴⁴ ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 284.

¹⁴⁵ ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 284 og 285.

nøgen i offentligheden udgør et forhold, som er beskyttet af ytringsfriheden og udtaler i den forbindelse:

*"The Court accepts that the right to freedom of expression may include the right for a person to express his ideas through his mode of dress or his conduct"*¹⁴⁶

Tillige beskyttes handlinger, såfremt et symbolsk budskab formidles, herunder bl.a. håndtegn og formentligt også paroler.¹⁴⁷ Det udslagsgivende er, hvorvidt der foreligger en meningstilkendegivelse.

Ytringsfrihedsbegrebet dækker bredt. EMD har i forbindelse med ytringsfriheden udtalt, at EMRK artikel 10 som udgangspunkt også dækker over ytringer, som virker stødende eller chokerende. I sagen PEDERSEN AND BAADSGAARD v. DENMARK udtaler EMD:

*"Freedom of expression is applicable not only to "information" or "ideas" that are favorably received or regarded as inoffensive or as a matter of indifference, but also to those that offend, shock or disturb."*¹⁴⁸

Såfremt et forhold anses for at indgå i ytringsfrihedsbegrebet, vurderer EMD, hvorvidt der er sket et indgreb ("interference") i strid med EMRK artikel 10, stk. 2.

4.1.2 Indgrebsbegrebet

Ytringsfriheden er ikke absolut men beskytter kun reelle ytringer. Et indgreb efter EMRK artikel 10 kan retfærdiggøres, hvis tre kumulative betingelser er opfyldt. Et indgreb skal være 1) foreskrevet ved lov, 2) forfølge legitime formål og 3) være nødvendigt i et demokratisk samfund.¹⁴⁹

Et indgreb i ytringsfriheden kan ske på to måder: 1) et forudgående indgreb eller 2) et efterfølgende indgreb. Et forudgående indgreb foretages ved, at regeringen forhindrer eller vanskeliggør ytringsfriheden ved at forbyde visse ytringer. Efterfølgende indgreb angår sanktioner for allerede fremsatte ytringer i form af straf.¹⁵⁰

---

¹⁴⁶ GOUGH v. THE UNITED KINGDOM, præmis 149.

¹⁴⁷ ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 284 og 285.

¹⁴⁸ PEDERSEN AND BAADSGAARD v. DENMARK, præmis 71.

¹⁴⁹ ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 288.

¹⁵⁰ ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 294.

Selvom forudgående og efterfølgende indgreb udgør et indgreb i ytringsfriheden og vurderes på samme måde, er det alligevel relevant at bemærke sondringen, da forudgående indgreb kun kan foretages såfremt indgrebet støttes af tungtvejende modhensyn.¹⁵¹ EMD har i forlængelse af forudgående indgreb ("prior restraints") i sagen HASHMAN AND HARRUP v. THE UNITED KINGDOM udtalt:

" The court further recalls that prior restraint on freedom of expression must call for the most careful scrutiny on its part"¹⁵²

I nærværende sag bliver klageren dømt af den nationale forfatningsdomstol for at forstyrre en engelsk rævejagtstradition – Portman Hunt. Klageren fungerer som jagtsabotør og havde i forbindelse med Portman Hunt blæst i et horn og dermed forstyrret jagthundenes arbejde. Klageren blev via en bindingskendelse tilpligtet at betale 100 pund, bevare freden og være ved god opførsel.

EMD fastslår, at protesten mod rævejagten hæmmer jægernes aktiviteter og angår en meningstilkendegivelse i overensstemmelse med EMRK artikel 10, stk. 1. Klagerens forpligtelse til at efterleve bindingskendelse fra de nationale domstole udgør et forudgående indgreb efter EMRK artikel 10, stk. 2.

EMD underkender bindingskendelsen i strid med EMRK artikel 10, da bindingskendelsen mangler præcision i loven og frembryder uklarheder. Særligt fordi det angår et forudgående indgreb, er EMD forsigtige ved fastlæggelsen af bindingskendelsens indhold, herunder hvorvidt indholdet af bindingskendelsen har stået klageren klart.

Administrative eller lovgivningsmæssige forbud mod offentliggørelse af ytringer er direkte i modstrid med EMRK's artikel 10, stk. 2, da det næppe vil kun retfærdiggøres som nødvendigt i et "demokratisk samfund".¹⁵³ Retfærdiggørelsen af et forudgående indgreb er betinget af en domstolskontrol/prøvelse, hvor uvildige dommere foretager vurderingen og træffer afgørelsen.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 288 og 289.

¹⁵² HASHMAN AND HARRUP v. THE UNITED KINGDOM, præmis 32.

¹⁵³ ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 289.

¹⁵⁴ ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, 2021, s. 293.

4.2 Stk. 2-prøvelsen

Når et forhold begrebsmæssigt angår ytringer og har været genstand for et indgreb, vil det i princippet udgøre en krænkelse af EMRK's artikel 10. Et indgreb i ytringsfriheden kan retfærdiggøres, hvis betingelser herfor er opfyldt, jf. EMRK artikel 10, stk. 2.

Betingelserne er genstand for en domstolsprøvelse, hvor EMD vurderer, hvorvidt et indgreb i ytringsfriheden kan legitimeres. Hvis en af de tre betingelser svigter, vil indgrebet udgøre en krænkelse af ytringsfriheden.¹⁵⁵

4.2.1 Indgrebet skal være foreskrevet ved lov

Betingelsen, om at et indgreb skal være foreskrevet ved lov, angår et krav om lovlegalitet og lovhjemmel. Hjemmelskravet skal fortolkes i overensstemmelse med præambelen til EMRK, navnlig udtrykt i retsstatsprincippet "rule of law"¹⁵⁶ og andre retsregler i EMRK, herunder særligt EMRK's artikel 7.¹⁵⁷

Retsstatsprincippet og EMRK artikel 7 forudsætter en forudsigelig, ensartet retsanvendelse og lighed for loven. Et indgreb i ytringsfriheden skal have grundlag i klare og lige tilgængelige retsregler. Kravet sikrer mod arbitrær retsanvendelse, således at indgreb ikke foretages på baggrund af offentlig forargelse eller politiske interesser mv., som ikke er funderet i gældende ret.

I sagen SUNDAY TIMES v. The United Kingdom¹⁵⁸ udtaler EMD, at der gælder to betingelser for udtrykket "foreskrevet ved lov". Her udtaler EMD, at der gælder 1) krav om, at love skal være tilstrækkeligt tilgængelige. Og 2) at en norm kan kun betragtes som indbefattet af loven, hvis normen er tilstrækkelig præcist formuleret til at sætte borgeren i stand til at regulere sin adfærd. Hertil udtaler EMD, at en borger med tilpas sikkerhed skal kunne forudse sin retstilstand, herunder med hjælp fra en rådgiver.

---

¹⁵⁵ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 102.

¹⁵⁶ Peer Lorenzen, Lars Adam Rehof og Tyge Trier, kommenteret af: Den Europæiske Menneskeretskonvention, 1994, s. 49.

¹⁵⁷ Peer Lorenzen, Lars Adam Rehof og Tyge Trier, kommenteret af: Den Europæiske Menneskeretskonvention, 1994, s. 50.

¹⁵⁸ SUNDAY TIMES v. UNITED KINGDOM af 29. marts 1979, præmis 49.

Ved vurderingen af en indgrebsbeføjelse, og hvorvidt der findes de fornødne retningslinjer for udøvelsen af skønnet heri, er det ved EMD 156 Erikson blevet statueret, at lovforarbejder og motiverne kan inddrages i vurderingen, således det ikke kun er selve lovens ordlyd.¹⁵⁹

EMD vil ved fortolkning af hjemmelsgrundlaget tage afsæt i en folkeretlig vurdering af, hvorvidt nationale hjemmelsgrundlag opfylder de menneskeretlige kvalitetskrav til indgrebsbeføjelser.¹⁶⁰

I sagen HASHMAN AND HARRUP v. THE UNITED KINGDOM udtaler EMD, at der er sket en krænkelse af EMRK artikel 10 alene på baggrund af betingelsen "foreskrevet ved lov". Hertil udtaler EMD, at bindingskendelsen, som klageren er tilpligtet til at efterleve, ikke er i overensstemmelse med hjemmelskravet. På den baggrund statuerer EMD en krænkelse af EMRK artikel 10 uden at tage højde for de øvrige betingelser og udtaler:

*"In these circumstances, the Court is not required to consider the remainder of the issues under Article 10 of the Convention."*¹⁶¹

4.2.2 Varetagelsen af de opregnede hensyn i stk. 2

Et indgreb i ytringsfriheden må kun foretages, hvis det forfølger legitime hensyn, som er oplistet i EMRK's artikel 10 stk. 2. Ud fra en ordlydsfortolkning er hensyn til den nationale sikkerhed, territorial integritet eller offentlig tryghed tilstrækkelige til at legitimere et indgreb. Ligeledes kan forebyggelse af uorden også legitimere et indgreb.

Derudover kan et indgreb legitimeres, hvis det beskytter sundheden, sædeligheden, andres gode navn og rygte eller rettigheder, forhindrer udbredelsen af fortrolige oplysninger eller sikrer domsmagtens autoritet og upartiskhed.

Spørgsmålet om, hvorvidt et indgreb varetager et af de opregnede hensyn, vil hænge tæt sammen med spørgsmålet om, hvorvidt et indgreb er nødvendigt i et demokratisk samfund.¹⁶²

---

¹⁵⁹ Peer Lorenzen, Lars Adam Rehof og Tyge Trier, kommenteret af: Den Europæiske Menneskeretskonvention, 1994, s. 53.

¹⁶⁰ Peer Lorenzen, Lars Adam Rehof og Tyge Trier, kommenteret af: Den Europæiske Menneskeretskonvention, 1994, s. 51.

¹⁶¹ HASHMAN AND HARRUP v. THE UNITED KINGDOM, præmis 42.

¹⁶² BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 104.

4.2.3. Nødvendigheds- og proportionalitetsvurdering

Det er navnlig den tredje betingelse, nødvendigheden i et demokratisk samfund, som EMD tillægger mest vægt under stk. 2-prøvelsen.¹⁶³

Nødvendigheden kan begrundes ud fra samfundsmæssige behov, hvor kriminaliseringen af en given adfærd anses som nødvendig i et demokratisk samfund. Nødvendighedsbetingelsen foretages på baggrund af en vurdering, hvor et indgreb i personers frihed skal afbalanceres med samfundets modstående hensyn, jf. de opregnede hensyn i forrige afsnit.

Ved vurderingen af nødvendigheden inddrager EMD formålet med den nationale foranstaltning, som danner grundlag for indgrebet og borgerens aktivitet samt en undersøgelse af de alternativer, staten har. Vurderingen har karakter af en proportionalitetsvurdering, hvor der skal foretages en helhedsvurderingen af alle relevante fakta, således at vurderingen tager afsæt i en samlet helhed.¹⁶⁴

De nationale domstole har en vis skønsmargin, når det kommer til at vurdere, hvilke hensyn som er nødvendige for at opretholde et "demokratisk samfund", herunder hvordan princippet om den menneskelige værdighed og retsstatsprincippet skal fortolkes.¹⁶⁵

Dog er det EMD, som i sidste ende fastlægger rækkevidden af EMRK og afgør, om et indgreb er nødvendigt i et demokratisk samfund. Det er ikke EMD's opgave at sætte nærmere retningslinjer for lovgivning eller være kontrolorgan, men derudover prøve, hvorvidt begrundelsen for skønnet er i overensstemmelse med EMRK. Her indskrænkes de nationale domstoles skønsmargin, eftersom ikke enhver foranstaltning anses for at være nødvendig i et demokratisk samfund.¹⁶⁶

Ofte omskriver EMD nødvendighedsvurderingen til en proportionalitetsvurdering, hvor modstående samfundsmæssige hensyn for et indgreb skal være proportionalt i forhold til de forfulgte legitime hensyn.¹⁶⁷ Formålet med proportionalitetsvurderingen er at sikre en rimelig balance (fair balance) mellem borgernes rettigheder og modstående samfundshensyn.

---

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ S Peer Lorenzen, Lars Adam Rehof og Tyge Trier, kommenteret af: Den Europæiske Menneskeretskonvention, 1994, s. 55.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 102.

¹⁶⁷ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 105.

Proportionalitetsvurderingen er ikke entydig fastlagt af EMD, men indeholder et krav om, at en stat skal forsøge sig med mindre indgribende foranstaltninger frem for mere indgribende. Hertil skal et indgrebs intensivitet stå i et rimelig forhold til det angivne formål med foranstaltningen.¹⁶⁸

4.5 Domsanalyse af EMD

Der findes ingen domme fra EMD, som angår en prøvelse af en strafferetsregel, hvor en deltagelse i videreførelse af en ulovlig forening udgør et indgreb i strid med EMRK artikel 10. Derfor vil en menneskeretlig præcisering af anvendelsesområdet for straffelovens § 132 a blive belyst ved at analysere en sag fra EMD, som centrerer sig om en ungarsk strafferetslov, der begrænser brugen af totalitære symboler, herunder besiddelse af en rød stjerne i offentligheden.

Det skal bemærkes, at klageren bliver dømt for at have anvendt den røde stjerne på sin jakke under en demonstration. Straffelovens § 132 a kriminaliserer ikke brugen af kendetegn under "lovlige" demonstrationer. Det er tvivlsomt, hvorvidt personer kan straffes i medfør af straffeloven § 132 under de samme faktuelle omstændigheder som i VAJNAI v. HUNGARY. Dog er det ikke udslagsgivende, at klageren optræder under en demonstration. EMD tillægger det blot vægt ved vurderingen og udtaler, at ytringer nyder ekstra beskyttelse under demonstrationer.

I nærværende sag udtaler EMD kritik til indgreb i ytringsfriheden, for så vidt det angår forudgående indgreb i symboler. Ligeledes udtaler EMD kritik af det tidlige fuldbyrdelsesmoment for den ungarske straffelovs artikel 268/B § 1, hvorfor det findes forsvarligt at benytte dommen som komparation og fortolkningsbidrag til fastlæggelsen af anvendelsesområdet for straffeloven § 132 a, navnlig stykke 2.

4.5.2 VAJNAI v. HUNGARY¹⁶⁹

Sagen tager udgangspunkt i en national sag fra Ungarn, hvor Vajnai, herefter benævnt klageren, bliver dømt for at overtræde den ungarske straffelov artikel 269/B § 1 ved i en offentlig demonstration at have anvendt en femtakket rød stjerne på sin jakke. Den røde stjerne skulle, ifølge klageren, tilkendegive støtte til internationale arbejderbevægelser og appellere til en venstreorienteret ideologi. Forfatningsdomstolen i Ungarn lægger til grund, at klageren har båret et totalitært symbol i

---

¹⁶⁸ Peer Lorenzen, Lars Adam Rehof og Tyge Trier, kommenteret af: Den Europæiske Menneskeretskonvention, 1994, s. 56.

¹⁶⁹ VAJNAI v. HUNGARY den 8. Juli 2008, Application no. 33629/06.

offentligheden, og dømmer et års ubetinget fængsel for at have overtrådt den ungarske straffelov artikel 269/B § 1, herefter benævnt artikel 269/B § 1.

Den ungarske straffelovs artikel 269/B har følgende formulering:

“Article 269/B – The use of totalitarian symbols”

“1. A person who (a) disseminates, (b) uses in public, or (c) exhibits a swastika, an SS-badge, an arrow-cross, a symbol of the sickle and hammer or a red star, or a symbol depicting any of them, commits a misdemeanour – unless a more serious crime is committed – and shall be sentenced to a criminal fine (pénzbüntetés).

*2. The conduct proscribed under paragraph 1 is not punishable, if it is done for the purposes of education, science, art or in order to provide information about history or contemporary events”.*¹⁷⁰

Sagen bliver indbragt til EMD med henblik på en afgørelse om, hvorvidt klagerens ytringsfrihed er blevet krænket i medfør af forfatningsdomstolens afgørelse i Ungarn. EMD tager også stilling til, hvorvidt den ungarske straffelov artikel 269/B udgør et generelt indgreb i ytringsfriheden i strid med EMRK artikel 10.

I sagen gør klageren gældende, at han er blevet uberettiget dømt, og at indgrebet krænker ytringsfriheden i strid med EMRK artikel 10.¹⁷¹

4.5.2.1 Retlige problemstillinger

Regeringens argumenter

Regeringen hævder, at formålet med artikel 269/B bunder i historiske hensyn. Bestemmelsen blev indsat som et modsvar til det tyvende århundredes diktatur, som har forårsaget meget lidelse for det ungarske folk.¹⁷² Hertil nævner regeringen, at symboler båret i det offentlige rum kan medføre frygt for diktatur og dermed krænke andres retsfølelse og rettigheder – selv for de afdødes rettigheder.¹⁷³

Regeringen udtaler:

---

¹⁷⁰ VAJNAI v. HUNGARY, s. præmis 15.

¹⁷¹ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 18.

¹⁷² VAJNAI v. HUNGARY, præmis 33.

¹⁷³ Ibid.

“The display of symbols related to dictatorships created uneasy feelings, fear or indignation in many citizens, and sometimes even violated the rights of the deceased.”¹⁷⁴

Regeringen advokerer ligeledes for, at artikel 269/B er nødvendig i et demokratisk samfund henset til den historie, der er i Ungarn. Regeringen læner sig op ad forfatningsdomstolens afgørelse og refererer til skønsmarginen, som er efterladt de nationale domstole ved fortolkning af nødvendigheden i et ”demokratisk samfund”. Hertil referer regeringen til samfundsidealer, herunder hensyn til retsstatsprincippet og den menneskelige værdighed, som blev tillagt særskilt vægt ved forfatningsdomstolens afgørelse.¹⁷⁵ Hertil bemærker forfatningsdomstolen i Ungarn, at brugen af symboler relateret til diktatur vil fornærme folk i et demokratisk samfund og krænke den menneskelige værdighed, derved at symboler fra kommunismen minder om den seneste fortid, hvor trusler og undertrykkelse herskede. Derfor anser forfatningsdomstolene, at der er et ”samfundsmæssigt behov” for at holde kommunistiske symboler væk fra det offentlige rum.

Regeringen argumenterer for, at historiske begivenheder giver et ”samfundsmæssigt behov” for at forbyde brugen af kendetegn, som relaterer sig til kommunismen og diktatur. Regeringen refererer herefter til forfatningsdomstolenes afgørelse og udtaler:

“The Government drew attention to the Constitutional Court’s findings that the restriction at issue, having regard to the historical experience of Hungarian society, had been a response to a “pressing social need” in pursuit of the legitimate aims of the prevention of disorder and the protection of the rights of others.”¹⁷⁶

Regeringen er af den opfattelse, at et strafferetligt værn mod brugen af symboler relateret til kommunismen ligefrem er en del af statens positive forpligtelser, og at staten i den forbindelse har en pligt til at kriminalisere symboler, som kan henføres til kommunistiske idealer. Regeringen udtaler:

“Such conduct can offend the whole of democratic society, especially the human dignity of major groups and communities which suffered from the most severe crimes committed in the name of both ideologies represented by the prohibited symbols.”¹⁷⁷

---

¹⁷⁴ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 33.

¹⁷⁵ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 17.

¹⁷⁶ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 41.

¹⁷⁷ VAJNAI v. HUNGARY, s. præmis 17.

Derudover bemærker regeringen, at indgrebets begrænsninger udgør det mindst indgribende middel til at opnå målet og dermed er proportional. Hertil bemærker regeringen, at lovovertrædelsen kun var kvalificeret som en forseelse, der straffes med bøde, og ikke en forbrydelse, som straffes med fængsel, hvorfor indgrebet står i rimelige forhold til at opnå formålet.

“The Government also submitted that the offence in question was qualified not as a felony (bűntett) but only as a misdemeanour (vétség), punishable with a criminal fine (pénzbüntetés).¹⁷⁸

Klageren

Klageren gør gældende, at regeringen ikke har påvist en overhængende fare ved det parti, klageren repræsenterer, og dets ideologi. Hertil bemærker klageren, at det er over to årtier siden, at Ungarn gik fra totalitært styre til demokrati. Klageren bestrider de legitime hensyn og argumenterer for, at begrundelserne er uklare.

Klageren hæfter sig ved, at brugen af den røde stjerne symboliserer en venstreorienteret ideologi, og forbuddet mod at bære den røde stjerne underminerer den pluralistiske demokrati og krænker ytringsfriheden i strid med EMRK artikel 10.

4.5.2.2 EMD's fortolkning af artikel 269/B i lyset af EMRK artikel 10, stk. 2

EMD anser artikel 269/B for at udgøre et indgreb i henhold til EMRK artikel 10, stk. 1, og foretager en stk. 2-prøvelse, herunder om indgrebet har lovhjemmel, forfølger legitime formål og er nødvendigt/proportionalt.

“The Court considers that the criminal sanction in question constituted an interference with the applicant's rights enshrined in Article 10 § 1 of the Convention. Moreover, it reiterates that such an interference will infringe the Convention if it does not meet the requirements of Article 10 § 2”¹⁷⁹

4.5.2.2.1 Foreskrevet ved lov

Der er ikke uenighed mellem parterne om, hvorvidt indgrebet er foreskrevet ved lov. Retten lægger regeringens argument ubestridt til grund og nævner:

---

¹⁷⁸ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 42.

¹⁷⁹ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 29.

“The Court notes that this issue has not been in dispute between the parties. It is therefore satisfied that the interference was indeed prescribed by law.”¹⁸⁰

4.5.2.2 Legitime hensyn

EMD bruger ikke energi på en dybdegående undersøgelse af, hvorvidt indgrebet forfølger de legitime formål fastsat i EMRK artikel 10, stk. 2. EMD ligger ubestridt til grund, at det pågældende indgreb forfølger legitime formål, da formålet med den omtvistede lov er at forebygge uorden og beskytte andres rettigheder i et demokratisk samfund. Hertil skal det erindres, at klageren forholdt sig uklart til de legitime hensyn og bestred den historiske fortid i Ungarn som værende legitime hensyn.

Til trods for klagerens modstridende synspunkt anerkender EMD de historiske omstændigheder i Ungarn som værende legitime hensyn for at forebygge uorden og til at beskytte andres rettigheder. EMD går ikke dybere ned i tvisten mellem regeringen og klageren på dette punkt.

4.5.2.3 Nødvendigheds- og proportionalitetsvurdering

Domstolene indleder nødvendighedsvurderingen ved at bemærke, at vurderingen i høj grad skal afgøres på baggrund af et ”samfundsmæssigt behov”, og hvorvidt det samfundsmæssige behov har været nødvendige i et demokratisk samfund.

EMD anerkender, at medlemsnationerne har en vis skønsmargin ved påskønnelsen af, om sådan et behov eksisterer, men understreger samtidig, at det i sidste ende er EMD, som afgør, hvorvidt begrænsninger i ytringsfriheden er forenelige med EMRK artikel 10.

“The Court is therefore empowered to give the final ruling on whether a “restriction” is reconcilable with freedom of expression as protected by Article 10 of the Convention”¹⁸¹

Ved vurderingen undersøger EMD, om regeringens begrundelser for at retfærdiggøre et indgreb er relevante og tilstrækkelige, og hvorvidt de nationale foranstaltninger stod i rimelige forhold til de forfulgte legitime formål.

---

¹⁸⁰ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 31.

¹⁸¹ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 43.

“In particular, the Court must determine whether the reasons adduced by the national authorities to justify the interference were “relevant and sufficient”, and whether the measure taken was “proportionate to the legitimate aims pursued”¹⁸²

EDM bemærker udtrykkeligt, at retten til at ytre sig er en af de væsentlige rettigheder i et demokratisk samfund og for det enkelte individs selvopfattelse, hvorfor nødvendigheden af et indgreb af hensyn til et ”demokratisk samfund” skal fortolkes snævert og begrundelserne herfor være overbevisende:

“Although freedom of expression may be subject to exceptions, they “must be narrowly interpreted” and “the necessity for any restrictions must be convincingly established”¹⁸³

Endvidere understreger EMD, at politiske taler og fremvisning af et logo til en demonstration kun kan retfærdiggøres i et ringe omfang i henhold til EMRK artikel 10, stk. 2.

EMD vurderer slutteligt, om formålet kunne have været opnået ved mindre indgribende foranstaltninger, eller om indgrebet er uforholdsmæssigt i henhold til formålet.

4.5.2.3 Afgørelsen

Artikel 269/B svinger ved nødvendigheds- og proportionalitetsvurderingen, hvorfor indgrebet ikke kan retfærdiggøres i medfør af EMRK artikel 10, stk. 2. EMD konkluderer, at begrænsningen af den røde stjerne på tøjet ikke kan anses for at være nødvendig i et demokratisk samfund ud fra en begrundelse om et samfundsmæssigt behov. EMD udtaler:

“The foregoing considerations are sufficient to enable the Court to conclude that the applicant’s conviction for the mere fact that he had worn a red star cannot be considered to have responded to a “pressing social need”¹⁸⁴

EMD udtaler, at der skal udvises forsigtighed, når der anvendes restriktioner imod symboler, som har flere betydninger. EMD er forsigtige ved fastlæggelsen af den røde stjernes betydning og tillægger usikkerheden af dens betydning vægt, således at den ”potentielle” udbredelse af en modbydelig ideologi ikke er tilstrækkelig til at stå for sig selv i nødvendighedsvurderingen. EMD udtaler:

---

¹⁸² VAJNAI v. HUNGARY, præmis 45.

¹⁸³ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 46.

¹⁸⁴ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 58.

“As to the link between the prohibition of the red star and its offensive, underlying, totalitarian ideology, the Court stresses that the potential propagation of that ideology, obnoxious as it may be, cannot be the sole reason to limit it by way of a criminal sanction.”¹⁸⁵

Ved vurderingen af nødvendighed tillægger EMD regeringens formål med forbuddet vægt og anerkender, at brugen af den røde stjerne kan krænke retsfølelsen hos andre, og at offentlige fremvisninger af symbolet kan virke respektløse overfor øvrige borgere i samfundet. Dog bemærker retten, at følelsen af frygt ikke alene kan sætte grænserne for ytringsfriheden.

“It nevertheless considers that such sentiments, however understandable, cannot alone set the limits of freedom of expression.”¹⁸⁶

EMD uddyber, at frygten for diktatur ikke er rationel velbegrundet, og forholder sig kritisk til forfatningsdomstolens fortolkning af nødvendigheden i et ”demokratisk samfund”, herunder retsstatsprincippet og princippet om den menneskelige værdighed.

“In the Court’s view, a legal system which applies restrictions on human rights in order to satisfy the dictates of public feeling – real or imaginary – cannot be regarded as meeting the pressing social needs recognised in a democratic society, since that society must remain reasonable in its judgement. To hold otherwise would mean that freedom of speech and opinion is subjected to the heckler’s veto”¹⁸⁷

EMD anser ligefrem forbuddet mod brugen af en rød stjerne for at være egnet til at skade den demokratiske opfattelse ved at have en ”chilling effect” på ytringsfriheden og medføre ”self-censorship”:

“Moreover, even if such distinctions had existed, uncertainties might have arisen entailing a chilling effect on freedom of expression and self-censorship.”¹⁸⁸

---

¹⁸⁵ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 56.

¹⁸⁶ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 57.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 54.

Udover kritik af selve indgrebet udtaler EMD også kritik af selve lovgivningen. Hertil bemærker EMD, at et generelt forbud mod symboler skaber en risiko for, at ellers lovlig brug af symboler straffes uberettiget.

EMD understreger, at det kræver en omhyggelig undersøgelse af den sammenhæng, hvori de stødende ord optræder, før det er muligt at trække grænsen mellem lovlig brug af symboler og ulovlig brug i et demokratisk samfund.

I den sammenhæng udtaler EMD, at forbuddet i artikel 269/B er for bredt formuleret, da bestemmelsen indeholder et generelt forbud mod besiddelsen af en rød stjerne i offentligheden. EMD bemærker, at der ikke er nogen tilfredsstillende måde at adskille de forskellige betydninger ved inkriminerede symboler.

*“The Court therefore considers that the ban in question is too broad in view of the multiple meanings of the red star. The ban can encompass activities and ideas which clearly belong to those protected by Article 10, and there is no satisfactory way to sever the different meanings of the incriminated symbol”.*¹⁸⁹

Endvidere kritiserer EMD artikel 269/B for ikke at stille et krav om forsæt til at fremvise totalitære symboler eller et bevis herfor, men at den blotte besiddelse ubestrideligt anses for at være et ud-sagn herfor. Efter EMD's opfattelse kan det udgøre vilkårlig strafferetsudøvelse, hvilket ikke er ønskværdig i et demokratisk samfund, og hæfter sig ved, at bestemmelsen er uacceptabelt bred.

*“For the Court, this indiscriminate feature of the prohibition corroborates the finding that it is unacceptably broad.”*¹⁹⁰

Kapitel 5. Fortolkning af straffeloven § 132 a i lyset af EMRK artikel 10

Særligt for strafferetsbestemmelser, som direkte kriminaliserer ytringer, skal anvendelsesområdet fortolkes i lyset af EMRK artikel 10.¹⁹¹ Med følgende afsnit fortolkes straffelovens § 132 a anvendelsesområde i relation til EMRK artikel 10, for så vidt det angår indgreb i ytringsfriheden, herunder ved at inddrage EMD's fortolkning af de menneskeretlige implikationer.

---

¹⁸⁹ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 54.

¹⁹⁰ VAJNAI v. HUNGARY, præmis 56.

¹⁹¹ BAUMBACH, TRINE: Strafferet og Menneskeret, 2014, s. 233.

5.1 Stk. 2-prøvelsen

Den menneskeretlige fortolkning af straffelovens § 132 a vil i høj grad blive foretaget ved at fortolke bestemmelsen i overensstemmelse med retfærdighedsvurderingen i EMRK artikel 10, stk. 2. Herefter vil der blive foretaget en transnational sammenligning af VAJNAI v. HUNGARY med de i afhandlingen analyserede domme.

5.1.1 Foreskrevet ved lov

Straffelovens § 132 a er foreskrevet i straffelovens kapitel 14 (forbrydelser mod den offentlige myndighed) og er offentligt tilgængelig på henholdsvis retsinformation og Karnov.

For så vidt det angår krav nummer to, forudsigelighed, kan formuleringen i straffelovens § 132 a give anledning til betænkeligheder. I henhold til formuleringen "Den, der deltager i videreførelsen" og rækkevidden af erstatningskendetegn og påklædnings sammensætninger er det usikkert, hvor langt kriminaliseringen rækker. Det skal erindres, at hjemmelskravet forudsætter, at der ikke er tvivl om bestemmelsens rækkevidde og skønnet deri.

Betingelsen "Den, der deltager i videreførelse" samt "besidder en ulovlig foreningskendetegn" er vagt formulerede betingelser, eftersom den strafbare adfærd ikke kan konkretiseres ud fra en ordlydsfortolkning. Selvom lovforarbejder er tilstrækkelige dokumenter til at søge oplysninger til love, kan det alligevel forekomme tvivlsomt, hvorvidt straffelovens § 132 a og de omfattende lovforarbejder hertil indeholder fyldestgørende retningslinjer for den brede kriminalisering og det bagvedliggende skøn.

Med henvisning til U.2021.4055 kan det forekomme betænkeligt, at den pågældende person bliver straffet for at besidde en tegning af LTF, hvor bogstaverne fremstår som et logo. Intet i lovforarbejderne frembyder en forståelse af, at tegninger af ulovlige foreninger er strafbare. Den tiltalte i nærværende sag har ikke ved hjælp af lovforarbejderne eller juridisk rådgivning kunnet foruddiskontere de retlige konsekvenser.

Ligeledes er kriminaliseringen af tatoveringer, herunder grænsen mellem ulovlig fremvisning og lovlig tildækning, også uklar. Ved høringsvarene til lovforslaget nr. L 208 udtrykker Advokatrådet retssikkerhedsmæssige problemer, navnlig på baggrund af de uklare afgrænsninger i lovforslaget angående tatoveringer og gengivelse af grafiske designs. Hertil nævner Advokatrådet, at bestemmelsen vil give domstolene og politiet administrative vanskeligheder ved håndtering af bestemmelsens

egentlige anvendelsesområde.¹⁹² Østre Landsret supplerer Advokatrådets betæneligheder i henhold til afgrænsningstvivilen.¹⁹³

Derudover frembyder den brede kriminalisering af beklædningsgenstande, herunder selve sammensætningen af påklædningen, en uklar afgrænsning. Med henvisning til U.2020.1389 kan det for tidligere LFT-medlemmer ligefrem blive vanskeligt at overse sine påklædningsmuligheder, da en sort kasket med et F på hatten bliver anset for at være et forhold i strid med straffelovens § 132 a, stk. 2. Hertil skal det erindres, at tidligere LFT-medlemmer ofte er iført sorte hættetrøjer med et par hvide sportssko. Det kan tiltænkes, at flere sager omkring påklædning vil blive tiltalt og prøvet i retten. Det er ikke muligt igennem lovforslaget at blive klogere på, hvor genkendelig sammensætningen af påklædningen skal være.

Afgrænsningstvivilen i henhold til straffelovens § 132 a kan blive udslagsgivende ved EMD, særligt for så vidt det angår det menneskeretlige kvalitetskrav. Hertil skal de erindres, at EMD kan underkende nationale love alene på baggrund af manglende forudsigelighed og klarhed. Med henvisning til sagen HASHMAN AND HARRUP v. THE UNITED KINGDOM bliver bindingsaftalen statueret uklar og dermed ikke foreskrevet ved lov i overensstemmelse med EMRK artikel 10, stk. 2.

Såfremt U.2020.1389 og U.2021.4055 finder sin vej til EMD kan det formentligt blive en retlig tvist, hvorvidt straffelovens § 132 a, stk. 2 er tilstrækkeligt forudsigelig i henhold til hjemmelskravet.

5.1.2 Legitime hensyn opregnet i EMRK artikel 10, stk. 2

De bærende hensyn i straffelovens § 132 a kan rekapituleres til at angå et hensyn om national sikkerhed, herunder bekæmpelse af ulovlige foreninger og opretholdelse af offentlig tryghed.

Ved retfærdighedsvurderingen i U.2021.4055 lægger retten hensynet til den nationale sikkerhed til grund og refererer i grove træk til lovforarbejderne til straffelovens § 132 a. Såfremt sagen finder sin vej til EMD, vil hensynene bag indgrebet i straffelovens § 132 a formentlig ikke blive genstand for en dybdegående behandling eller give anledning til retlige tvister, eftersom hensynene korrelerer med de opregnede hensyn i EMRK artikel 10, stk. 2.

---

¹⁹² Folketingets Retsudvalg, 2017-2018, Bilag 1, Hørringsvar: Høringsoversigt og høringssvar fra justitsministeren, s. 20

¹⁹³ Folketingets Retsudvalg, 2017-2018, Bilag 1, Hørringsvar: Høringsoversigt og høringssvar fra justitsministeren, s. 1

5.1.3 Nødvendigheds- og proportionalitetsvurdering

I lovforslaget nr. L 208 bemærkes, at der er behov for en klar og kontant reaktion fra samfundets side, hvis forbuddet eller opløsningen af en forening skal have en effektiv virkning.¹⁹⁴ Hertil udtaler justitsministeren, at ulovlige foreninger er samfundsskadende, hvorfor staten har en større interesse i at forhindre foreningers fortsættelse. Justitsministeren ligger i høj grad et samfundsmæssigt behov for at bekæmpe ulovlige foreninger og utryghed til grund som vægtige hensyn for straffelovens § 132 a.

EMD udtaler, at begrundelserne for et indgreb i ytringsfriheden skal være overbevisende og støttes af tungtvejende hensyn.

LTF bliver erklæret ulovlige grundet foreningens ulovlige øjemed, jf. grundlovens § 78, stk. 1. Ud fra en present-day condition-fortolkningsstil vil behovet for at kriminalisere ulovlige foreningsaktiviteter eller brugen af dets kendetegn formentligt blive anerkendt i et demokratisk samfund grundet aktualiteten.

Hertil skal det bemærkes, med henvisning til VAJNAI v. HUNGARY, at frygt ikke alene kan sætte grænserne for ytringsfriheden.

Behovet for straffelovens § 132 a vil derfor i høj grad blive vurderet på baggrund af, hvorvidt der er et samfundsmæssigt behov for at sikre et effektiv strafferetlig værn imod ulovlige foreningers videreførelse. Umiddelbart virker begrundelserne for straffeloven § 132 a tilstrækkelige og relevante.

I lovforslaget nr. L 208 bemærkes, at navnlig straffelovens § 132 a, stk. 2, skal opvejes med EMRK artikel 10. Det centrale ved afbalanceringen mellem indgreb i ytringsfriheden og ytringsfrihedens materielle beskyttelse er, at indgrebet skal være proportionalt.¹⁹⁵ Ved proportionalitetsvurderingen hævder Justitsministeriet, at en eventuel strafbar ytring efter straffelovens § 132 a, stk. 2, skal vurderes på baggrund af indholdet og karakteren af ytringen samt sammenhængen, som ytringen er fremsat i.¹⁹⁶

---

¹⁹⁴ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.2.1.

¹⁹⁵ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.3.3.

¹⁹⁶ *ibid.*

Det kan virke modstridende, at Justitsministeriet selvsagt i samme lovforslag nævner, at enhver besiddelse og anvendelse af kendetegn skal kriminaliseres, uagtet om nogen har set kendetegnet eller følt ubehag heraf. Det udslagsgivende er selve forsættet til at besidde et kendetegn. Det begrænser domstolenes samlede vurdering, hvor det ikke umiddelbart er muligt at inddrage øvrige omstændigheder i fastlæggelsen af det strafbare forhold.

Dertil nævner Justitsministeriet, at indgrebet i straffelovens § 132 a, stk. 2 er proportionalt og dermed ikke går videre, end hvad der er nødvendigt for at varetage hensynet til nationale sikkerhed og offentlige tryghed.¹⁹⁷

Med henvisning til genstandsbekendtgørelsen § 2, stk. 1, nr. 13, må indsatte i kriminalforsorgens institutioner ikke medtage ting, besidde eller råde over genstande, der kan virke som en magtdemonstration over for andre. Overtrædelser af genstandsbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 13 udløser en disciplinærstraf jf. varetægtsbekendtgørelsen § 92, stk. 1. En disciplinærstraf udløser en advarsel, bøde eller strafcelle.

Med henvisning til TFK.2020.90 og U.2021.4055 inddrages genstandsbekendtgørelsen ikke i proportionalitetsvurderingen. Den manglende proportionalitetsvurdering kan formentlig blive mødt med kritik fra EMD.

EMD er forsigtig ved fastlæggelsen af symbolers betydning. Særligt for symboler, som har flere betydninger, tillægger EMD usikkerheden vægt, således at en potentiel betydning ikke kan udgøre et indgreb i ytringsfriheden. Ifølge straffelovens § 132 a, stk. 2, skal symboler forstås bredt, herunder også erstatningskendetegn. Den brede tilgang til fastlæggelsen af symbolers betydning bliver formentlig mødt med kritik fra EMD.

EMD udtaler, at der ikke er nogen tilfredsstillende måde at adskille symbolers betydninger, og at det kræver en dybdegående undersøgelse af ytringens indhold, karakter og sammenhæng.

Med henvisning til VAJNAI v. HUNGARY bliver den ungarske straffelovs artikel 269/B mødt med kritik, herunder at bestemmelsen er uacceptabelt bred, da et forbud mod en rød stjerne, som har

---

¹⁹⁷ Ibid.

utallige meningstilkendegivelser, kan omfatte ideer og aktiviteter, som klart hører under beskyttelsesområdet i EMRKS artikel 10, stk. 1.

I U202.1389 statuerer retten, at LFT-medlemmer ikke længere må gå klædt med en sort kasket påtrykt et hvidt logo med F. F kan i princippet tilkendegive Loyal To Familia, uden at dette nødvendigvis er ulovligt, såfremt der er tale om en ren sympatitilkendegivelse. F kan også tilkendegive familie mv., herunder ytringer som er beskyttet efter EMRK artikel 10.

I sagen bliver der ikke foretaget en dybdegående undersøgelse af, hvorvidt ytringen fremstår lovlig. Advokaten påberåber sig ikke EMRK artikel 10. Det antages, at EMD i høj grad vil undersøge, i hvilken grad F på kasketten i offentligheden er forbundet med en reel frygt eller fremstår som en lovlig ytring i henhold til EMRK artikel 10, stk. 1. Med følgende sag er der statueret et generelt forbud mod brugen af erstatningskendetegn.

Med henvisning til VAJNAI v. HUNGARY vil et generelt forbud mod brugen af symboler ikke blive anerkendt som nødvendigt i et demokratisk samfund. Derimod vil det blive anset for at have en nedkølede effekt på ytringsfriheden og medføre selvcensur.

Straffelovens § 132 a, stk. 2, kræver ikke bevis for, at en eventuel faktisk fremvisning sker med henblik på at dominere i offentligheden, udvise ejerskab eller tillokke nye medlemmer. Det kræver blot forsæt til at besidde et kendetegn relateret til en ulovlig forening.

I VAJNAI v. HUNGARY kritiserer EMD den ungarske straffelov artikel 269/B for ikke at stille et krav om forsæt til, at en fremvisning af en rød stjerne sker med henblik på at udbrede totalitær propaganda. I den forbindelse udtaler EMD, at det gør bestemmelsen vilkårlig og dermed uacceptabelt bred. Ligeledes udtaler EMD kritik til den ungarske forfatningsdomstols afgørelse for ikke at have bevist en reel frygt ved brugen af den røde stjerne i offentligheden.

Med henvisning til TFK.2020.90 bliver den tiltalte dømt for at videreføre en forbudt forening, som ikke har været realitetsbehandlet før tre måneder efter tiltaltes dom i Østre Landsret. Hvis sagen var forelagt for EMD i den mellemliggende periode, ville afgørelsen formentligt blive mødt med kritik fra EMD, da administrativ censur ikke kan forsvares i et demokratisk samfund, herunder i henhold til retsstatsprincippet.

5.2 VAJNAI v. HUNGARY i relation til U.2021.4055.

VAJNAI v. HUNGARY er en skelsættende dom inden for EMD's praksis og er blevet refereret til i flere sager, hvor sagens genstand er indgreb i ytringsfriheden. I sagen DILIPAK v. TURKEY, som omhandler en tyrkisk journalist, der straffes for at publicere kritik imod den tyrkiske militær, tager EMD udgangspunkt i VAJNAI v. HUNGARY ved vurderingen af, hvorvidt de tyrkiske myndigheder har foretaget et indgreb. I den forbindelse udtaler EMD:

*"In the case of Vajnai v. Hungary (no. 33629/06, § 54, ECHR 2008), for example, the Court held that the uncertainties resulting from an overall legislative prohibition on a particular symbol, in this case the Red Star, could entail a chilling effect on freedom of expression and lead to self-censorship in the press, in view of the different meanings of that symbol."*¹⁹⁸

I nærværende sag kommer EMD frem til, at klageren har fået krænket sin ytringsfrihed i strid med EMRK artikel 10, stk. 2.

Landsrettens fortolkning af straffelovens § 132 a, stk. 2, i U.2021.4055 minder i høj grad om den ungarske forfatningsdomstols fortolkning af artikel 269/B i VAJNAI v. HUNGARY.

I U.2021.4055 bliver en potentiel frygt tillagt vægt, derved at en tegning af LTF kan give "anledning" til at signalere tilhørsforhold til LTF og dermed være utryghedsskabende for personalet og andre indsatte.

Sagen kan formentligt blive mødt med kritik, da den tiltaltes forsæt ikke rækker længere end selve besiddelsen af LTF-tegningen. Den tiltalte har ikke forsæt til at udvise tilhørsforhold. Den tiltalte oplyser ikke, hvorvidt han stadig er medlem af LTF, og det bliver heller ikke tillagt vægt ved vurderingen.

Med henvisning til VAJNAI v. HUNGARY er en potentiel frygt ikke nok i sig selv til at udgøre et indgreb i den materielle ytringsfrihed. Hertil udtaler EMD, at det kræver en dybdegående undersøgelse af, hvordan ytringen er fremsat, samt karakteren og indholdet.

I U.2021.4055 finder politiet et avisudklip med LTF-overskrift, som bliver tillagt vægt ved vurderingen. Landsretten lægger ikke vægt på øvrige omstændigheder, herunder det faktum, at der ikke

---

¹⁹⁸ DILIPAK v. TURKEY, præmis 47.

eksisterer en reel frygt, eller at der kan være tale om en lovlig ytring, herunder en ren sympatitilkendegivelse.

EMD går særligt op i, at der bliver foretaget en helhedsvurdering og en "fair balance" mellem indgrebet og ytringsfriheden. Med henvisning til tiltaltes forsæt i U.2021.4055 sammenholdt med EMDS fortolkning af forsætskravet i VAJNAJ v. HUNGARY vil sagen formentligt blive mødt med kritik. Et generelt forbud imod at tegne LTF på et papir udgør en nedkølende effekt for ytringsfriheden og kan medføre selvcensur.

Hertil skal det erindres, at personer i udelukkende private sammenhænge frit kan udtale sig om LTF og bære dets kendetegn, såfremt deltagerantallet ikke er for højt. Ifølge Justitsministeriet har indsatte i egne celler mulighed for at besøge hinanden, hvorfor der er behov for et strafferetligt værn i indsatte egne celler.¹⁹⁹

Denne begrundelse virker ikke overbevisende, eftersom private personer også har rig mulighed for at besøge hinanden.

I henhold til princippet om den menneskeliggværdighed har EMD udtalt, at der skal ske ensartet rets-anvendelse, og at personer skal behandles lige for loven. Forskelsbehandlingen mellem indsatte i egne celler og privates ret til at besidde kendetegn i udelukkende private sammenhæng støttes ikke af overbevisende begrundelser.

En fængselsstraf anses for at udgøre et indgreb i en indsats bevægelsesfrihed. Ved at behandle indsatte ringere end andre personer, forud for fængselsstraffen, vil der være en potentiel mulighed for, at en fængselsstraf anses for en mere omfattende begrænsning af personers rettighed end nødvendigt i et demokratisk samfund.²⁰⁰ Det vil formentligt stride imod princippet om den menneskelige værdighed og retsstatsprincippet.

I U.2021.4055 foretager retten ikke en proportionalitetsvurdering, herunder en vurdering af, hvorvidt der foreligger mindre indgribende foranstaltninger til at nå målet. Med henvisning til genstandsbekendtgørelsen § 2, stk. 1, nr. 13, udgør straffelovens § 132 a, stk. 2, et mere intens indgreb.

---

¹⁹⁹ Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (rets virkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening), pkt. 2.2.2.2.

²⁰⁰ Folketingets Retsudvalg, 2017-2018, Bilag 1, Hørringsvar: Hørringsoversigt og hørringsvar fra justitsministeren, s. 15.

Såfremt U.2021.4055 finder sin vej til EMD, vil fortolkningen af nødvendigheden/proportionaliteten formentlig give anledning til kritik. Landsrettens fortolkning af denne betingelse synes ikke at harmonere med EMD's fortolkning af den ungarske strafferetslov artikel 269/B.

Kapitel 6. Konklusion

Siden politiets nedlæggelse af det administrative forbud mod LTF den 4. september 2018 er det muligt at dømme personer for at overtræde straffeloven § 132 a.

En dybdegående undersøgelse af lovforslaget nr. L 208 viser, at betingelsen "Den, der deltager i videreførelsen" dækker over enhver foreningsaktivitet, herunder nye foreninger (erstatningsforeninger), forsamlinger af tidligere LFT-medlemmer og ytringer relateret til en ulovlig forening. Bestemmelsen dækker også over indirekte foreningsaktiviteter, herunder vil udlejning af lokaler til brug for klubhuse, finansieringer og rådgivning ydet til en ulovlig forening straffes som medvirken, jf. straffelovens § 23.

Kendetegn efter straffelovens § 132 a, stk. 2, dækker bredt, herunder også erstatningskendetegn. Påklædningssammensætning er strafbar, hvis den kan henføres til en ulovlig forening. Der er ikke angivet faste pejlemærker på erstatningskendetegn eller påklædningssammensætningen, men lovforslaget lægger op til, at det skal forstås bredt.

Lovforslaget indeholder illusoriske og beskrivende eksempler på, hvordan straffelovens § 132 a skal finde anvendelse, herunder eksempler på lovlig/ulovlig fremvisning af tatovering og lovlig/ulovlig ytring. Trods de omfattende lovforarbejder frembyder retningslinjerne stadig uklarheder og retlig tvivl.

Afgrænsningstvivilen i lovforslaget nr. L 208 vil formentlig blive mødt med kritik fra EMD og kan give anledning til en retligt tvist i henhold til betingelsen "foreskrevet ved lov", herunder hjemmelskravet, jf. EMRK artikel 10, stk. 2. Særligt rettens fortolkning af tiltaltes forhold i U.2021.4055 kan blive genstand for en retlig tvist, herunder om lovforslaget nr. L 208 indeholder tilstrækkelige beskrivelser.

Idet bestemmelsen først har fået sin identitet med lovforslaget nr. L 208 sammenholdt med den beskedne retspraksis, er der ikke udviklet opklarende retningslinjer for den strafbare adfærd og aktivitet.

Retspraksis viser, at LFT-medlemskab er udslagsgivende ved vurderingen af, hvorvidt straffelovens § 132 a, stk. 1, finder anvendelse. I TFK.2020.90 lægger retten til grund, at brevet er sendt fra et LFT-medlem til et andet LFT-medlem, hvorfor der ikke er tale om et privat brev. Retten lægger den tiltaltes medlemskabs til grund og sammenholder det med symbolerne i brevet, herunder erstatningskendetegn BGP, 827 og LTF til døden.

Ligeledes er LFT-medlemskab også udslagsgivende for straffelovens § 132 a, stk. 2. I U.2020.1389 bliver tiltaltes medlemskab tillagt særskilt vægt ved vurderingen af, hvorvidt den tiltalte har haft forsæt til at besidde et kendetegn i strid med straffelovens § 132 a, stk. 2.

LTF-medlemskab er ikke nødvendigvis omend udslagsgivende for straffelovens § 132 a, stk. 2.

I U.2021.4055 bliver den tiltaltes medlemskab ikke tillagt vægt ved vurderingen, men bliver alligevel dømt for at overtræde straffelovens § 132 a, stk. 2. Den tiltalte anerkender at have besiddet papiret i sin celle og dermed haft det til domsfældelse fornødne forsæt til at besidde en ulovlig foreningskendetegn i strid med straffelovens § 132 a, stk. 2.

Med henvisning til VAJNAI v. HUNGARY bliver den ungarske straffelov artikel 269/B kritiseret af EMD grundet det tidlige fuldbyrdelsesmoment. Ifølge EMD vil et forsæt til den blotte besiddelse give anledning til vilkårlige domsfældelser og hæfter sig ved, at artikel 269/B er uacceptabel bred.

Straffelovens § 132 a, stk. 2, kræver ikke forsæt til at udvise ejerskab, dominans eller rekruttering, men derimod forsæt til at besidde en ulovlig foreningskendetegn. Det tidlige fuldbyrdelsesmoment i straffelovens § 132 a, stk. 2, vil formentligt blive mødt med kritik.

Ifølge EMD skal der eksistere en reel og beviselig frygt, førend et indgreb i ytringsfriheden kan retfærdiggøres i henhold til EMRK artikel 10, stk. 2. Hertil udtaler EMD, at det kræver en dybdegående undersøgelse af den sammenhæng, ytringen bliver fremsat i, samt indholdet og karakteren af ytringen.

U.2021.4055 vil formentligt blive mødt med kritik fra EMD, da domstolene ikke foretager en samlet vurdering af, hvordan ytringen fremstår samt karakteren og indholdet af ytringen. Retten udtaler, at tiltaltes besiddelse af papiret i egen celle kan give anledning til frygt som omtalt i lovforarbejderne. Retten tager ikke højde for, hvorvidt frygten reelt set eksisterer i deres vurdering. EMD vil formentligt stille sig kritisk over for, at der ikke eksisterer en reel og beviselig frygt. Med henvisning

til VAJNAI v. HUNGARY udtaler EMD, at potentiel frygt ikke er nok i sig selv, og kritiserer den ungar- ske forfatningsdomstols afgørelse for ikke at have inddraget en beviselig frygt.

Domstolene er ikke tilbageholdne med at fastlægge symbolers betydning. I U.2020.1389 fastslår retten, at F på en kasket anses for at være erstatningskendetegn i strid med straffelovens § 132 a, stk. 2, og henviser i grove træk til lovforarbejdernes retningslinjer.

EMD udtaler, at det kræver skånsomhed og forsigtighed ved fastlæggelsen af symbolers betydning. Det brede anvendelsesområde for kendetegn i straffelovens § 132 a, stk. 2, kan formentlig blive mødt med kritik af EMD, herunder en tilkendegivelse om, at bestemmelsen er uacceptabelt bred.

Derudover vil EMD formentlig udtale kritik af den manglende proportionalitetsvurdering i U.2021.4055. EMD vil sikre en fair balance mellem et indgreb i ytringsfriheden og den materielle beskyttelse af ytringer og udtaler i den forbindelse, at en medlemsstat skal forsøge sig med mindre indgribende foranstaltninger frem for mere indgribende. Genstandsbekendtgørelsen udløser advarsel, bøde eller fængselsstraf og er lempeligere end straffeloven § 132 a, stk. 2.

Sammenfattende kan det konkluderes, at ytringsfriheden i EMRK beskytter stødende og provokerende ytringer, og et indgreb heri skal foretages skånsomt og forsigtigt, navnlig når det angår forudgående indgreb i ytringsfriheden.

Ved at fortolke straffelovens § 132 a, stk. 2, i lyset af EMRK vil anvendelsesområdet formentligt blive begrænset til tilfælde, hvor der er en beviselig frygt ved brugen af en ulovlig forenings kendetegn. Det generelle forbud imod brugen af kendetegn vil ikke blive anset som nødvendig i et demokratisk samfund, henset til at det kan medføre vilkårlige domsfældelser og dermed have en nedkølende effekt på ytringsfriheden samt medføre selvcensur.

I sager, hvor det kan bevises, at tiltalte har haft forsæt til at udvise ejerskab, dominans eller prøvet at rekruttere andre, vil straffelovens § 132 a, stk. 2, formentlig være i tråd med EMRK artikel 10, stk. 2.

Kapitel 7. Retspolitiske overvejelser

Med nuværende retstilstand eksisterer der en risiko for, at dømte personer afsoner uberettigede fængselsstraffe. I TFK.2020.90 bliver den tiltalte dømt for at overtræde straffelovens § 132 a, stk. 1, inden det administrative forbud i opløsningssagen bliver realitetsbehandlet af byretten. Det er denne bekymring, Institut for Menneskerettigheder udtrykker i høringssvarene til den pågældende lov. Opfordringen fra Institut for Menneskerettigheder går på at holde en overtrædelse af et "administrative forbud" adskilt for at videreføre en ved "dom opløst forening".²⁰¹

Det kan som førnævnt give anledning til forfatningsmæssige betænkeligheder, at personer kan straffes for at videreføre en forening, som de facto er blevet erklæret ulovlig af regeringen, men ikke har været genstand for en forudgående rettergang.

Ønskværdigt vil det være at følge anvisningerne fra Institut for Menneskerettigheder, således at en forening forbudt ved regeringsforanstaltning og en forening opløst ved dom bliver behandlet adskilt.

Retspolitisk kan det overvejes, om det er mere hensigtsmæssigt at indsætte et krav om, at en regeringsbeslutning skal realitetsbehandles af domstolene først, førend retsvirkningerne af straffelovens § 132 a træder i kraft. Således ekskluderes risikoen for, at personer bliver dømt uberettiget, hvilket på ingen måder vil være forsvarligt i et demokratisk samfund, herunder i henhold til princippet om den menneskelige værdighed og retsstatsprincippet.

Et andet retspolitisk dilemma er anvendelsesområdet for straffelovens § 132 a, stk. 2. Det kan retspolitisk ønskes, at rækkevidden af anvendelsesområdet for bestemmelsen²⁰² indskrænkes til at angå fælles områder i kriminalforsorgens institutioner, således at indsatte i egne celler frit kan besidde kendetegn relateret til en ulovlig forening. Herved sikres en ensartet retsanvendelse. Til støtte herfor skal det erindres, at personer i udelukkende private sammenhænge frit kan besidde kendetegn relateret til en ulovlig forening, såfremt deltagerantallet ikke er for højt. Herved vil risikoen for ulovlig forskelsbehandling i henhold til EMRK artikel 14 ekskluderes.

---

²⁰¹ Folketingets Retsudvalg, 2017-2018, Bilag 1, Hørringsvar: Høringsoversigt og høringssvar fra justitsministeren, s. 8 og 9.

²⁰² Straffeloven § 132 a, stk. 2.

Yderligere retspolitisk ønsketænkning for straffelovens § 132 a, stk. 2, angår forsætskravet. Ønskværdigt vil være at strække forsætskravet, således at besiddelsen af kendetegn skal have virket utryghedsskabende for andre først. Det kan gøres ved at begrænse anvendelsesområdet til situationer, hvor det kan bevises, at eventuelle gerningsmænd har forsæt til at symbolisere ejerskab, dominans eller forsøge at rekruttere andre via kendetegn relateret til en ulovlig forening.

Det fremgår tydeligt ved analysen af EMRK artikel 10, at forudgående indgreb i ytringsfriheden skal foretages skånsomt. Hertil skal fastlæggelsen af symbolers betydning foretages forsigtigt, således at den potentielle betydning ikke er udslagsgivende. I den forbindelse kan det overvejes, om det er mere retspolitisk hensigtsmæssigt at indskrænke omfanget af symboler i straffeloven § 132 a, stk. 2, således at det kun er symboler, som direkte kan henføres til en ulovlig forening, der straffes. Dermed holdes erstatningssymboler ude af anvendelsesområdet.

Det vil være hensigtsmæssigt at angive præcise logoer, som skal kriminaliseres. Det kunne eventuelt gøres ved at indføje et dokumentet i lovforarbejderne, hvortil de ulovlige symboler illustreres med grafiske billeder. Det vil styrke uklarhederne, som retningslinjerne i lovforslaget nr. L 208 frembyder.

Kapitel 8. Litteraturliste

8.1 Lovgivning

- Grundloven, LOV nr. 169 af 5. juni 1953
- Retsplejeloven, Lovbekendtgørelse nr. 1885 af den 15. september 2021 om rettens pleje
- Straffeloven, Lovbekendtgørelse nr. 1851 af 20. september 2021
- Disciplinærstrafbekendtgørelsen, Bekendtgørelse nr. 105 af 30. januar 2019
- Varetægtsbekendtgørelsen, Bekendtgørelse nr. 173 af 31. januar 2022
- Genstandsbekendtgørelsen, Bekendtgørelse nr. 618 af 29. maj 2019
- Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, BKI nr. 20 af 11. juni 1953, konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder.
- Historisk straffelov, Bekendtgørelse af Borgerlig Straffelov nr. 607 af 6. september 1986

8.2 Lovforarbejder, høringsvar, cirkulære og vejledninger

- Lovforslag nr. L 208 af 23 marts 2018: Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Retsvirkningerne af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening)
- Høringsvar, samling 2017-2018, L 208 – bilag 1, Høringsoversigt og høringsvar fra justitsministeren, Høringsvar
- Lovforslag nr. 99, Forslag til: Lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelser mv.)
- Cirkulære nr. 9134 af 1. januar 2022, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Straf for videreførelse af en foreløbig forbudt eller opløst forening
- Vejledning om politiets indsats i forbindelse med forbud mod og opløsning af LTF, til tjenestebrug, udstedt af Rigspolitiet (NEC), 2018, aktindsigt modtaget den 2. februar 2020

8.3 1. og 3. lovbehandling af lovforslaget nr. L 208

- 1. lovbehandling af lovforslaget nr. L 208: Om retsvirkningerne af et foreløbigt forbud mod eller opløsning af en forening den 19. april 2018, hele debatten, politiske kommentar af Zenia Stampe (RV), 15:24 jf. bilag 2, og justitsministerens kommentar, 15:40 jf. bilag 3.
- 3. lovbehandling af lovforslaget nr. L 208: Om retsvirkningerne af et foreløbigt forbud mod eller opløsning af en forening, endelig vedtaget, afstemningsnummer 405, møde 105 den 31. maj 2018, jf. bilag 4.

8.4 Retspraksis

8.4.1 Afsagt af danske domstole:

- U.2021.4999, afgørelsesdato den 9. januar 2021
- TFK.2020.90, afgørelsesdato den 31. oktober 2019
- U.2020.1389, afgørelsesdato den 29. januar 2020
- U.2021.4055, afgørelsesdato den 24. juni 2021
- U 2016.3235 H, afgørelsesdato den 8. juni 2016.

8.4.2 Afsagt af EMD:

- CASE OF VAJNAI v. HUNGARY, Application no. 33629/06
- CASE OF DİLİPAK v. TURKEY, Application no. 29680/05
- CASE OF HASHMAN AND HARRUP v. THE UNITED KINGDOM, Application no. 25594/94
- CASE OF PEDERSEN AND BAADSGAARD v. DENMARK, Application no. 49017/99
- CASE OF SUNDAY TIMES v. THE UNITED KINGDOM, Application no. 6538/75
- CASE OF GOUGH v. THE UNITED KINGDOM, Application no. 49327/11

8.5 Litteratur

BAUMBACH, TRINE: Strafferet og menneskeret, 1. udgave, Karnov Group, 2014

Bo Langsted, Lars, WAABEN Strafferettens almindelig del, 6. reviderede udgave, Karnov Group, 2015

ELO RYTTER, JENS: Individets grundlæggende rettigheder, 4. udgave, Karnov Group, 2021

Gorm Toftegaard Nielsen, Thomas Elholm, Morten Niels Jakobsen, Kommentar af: Kommenteret straffelov, Speciel del, 11. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2017.

Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen, Jensen, Kommentar af: Grundloven, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2015

MUNK-HANSEN, CARSTEN: DEN JURIDISKE LØSNING, Jurist- og økonomforbundets Forlag, 2017

Munk-Hansen, Carsten: RETSVIDENSKABSTEORI, 2. udgave, Djøf Forlag, 2018

Peer Lorenzen, Lars Adam Rehof og Tyge Trier, Kommenteret af: Den Europæiske Menneskeretskonvention, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1994

Peter-Christensen, Jens: Dansk Statsret, 3. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2016

Schaumburg-Müller, Sten og Viskum, Bjarke: Retspolitik og metode, 1. udgave, DJØF Forlag, 2020

W.E. von Eyben, JURIDISK GRUNDBOG, 5. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1991

ZAHLE, HENRIK: Menneskerettigheder, dansk forfatningsret 3, Christian Ejlers' Forlag, 2003

8.6 Hjemmesider

- <https://hudoc.echr.coe.int/eng>
- <https://www.karnovgroup.dk/>
- <https://translate.google.com/>
- <https://www.folketingstidende.dk/>
- <https://www.retsinformation.dk/>

Kapitel 9. Bilag

Bilag 1: Vejledning om politiets indsats i forbindelse med forbud mod og opløsning af LTF, til tjenestebrug, udstedt af Rigspolitiet (NEC), 2018, aktindsigt modtaget den 2. februar.

Bilag 2: Politiske kommentar af Zenia Stampe (RV) fra 1. lovbehandling den 19. april 2018, lovforslaget nr. 208, 15:24.

Bilag 3: Politisk kommentar af justitsministeren fra 1. lovbehandling den 19. april 2018, lovforslaget nr. 208, 15:40

Bilag 4: Afstemning af lovforslaget nr. L 208 under 3. lovbehandling.